

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an . . . 14— "
Pe 3 luni . . . 7— "
Pe o lună . . . 2-40 "

Numărul popular:

Pe un an . . . 4— Cor.
Pe jumătate an . . . 2— "

Pentru România și
America . . . 10— franci.
Numărul de zi pentru Ro-
mânia și străinătate pe an
40 franci.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Baththyányi Nrul 2.
INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fileri.
Manuscrisurile nu se în-
napoiază.

Telefon pentru oraș, co-
mitat și interurban Nr. 730.

Adevărurile grupărei „independente“

de Vasilie Goldiș

Ziarul din Arad al grupării „independente“ a d-lor dr. Nicolae Oncu și R. Ciorogariu în al doilea răspuns la articolul meu „O scrisoare de actualitate“ între alte multe „adevăruri independente“ susține și următoarele: „Toată afacerea Bocu nu e decât tot manopera d-sale (adecă a mea. G.), ca și cumva să ajungă acesta între deputați și să aibă acolo importanța, pe care i-ar putea-o da situația de reprezentant al Tribunei, pe care și-o doria d-sale. Și a pus la cale un adevărat asasinat moral împotriva unui om, pentru a-l înlătura din calea ambițiilor sale nesăbuite și a-și netezi calea spre — palat!“

Când ău, văzând scopul „grupării independente“ dela Tribuna de a sparge solidaritatea națională prin terfelirea comitetului executiv al partidului național român, la insistența fruntașilor acestui partid și după mari lupte sufletești, m'am hotărât a ieși din această nefastă grupare, știam, c'o să am parte de atacurile cele mai veninoase. Totuși nu credeam, că atacurile acestea vor ajunge până acolo, până unde au ajuns și astfel, ca să micșorez scandalul, pe care știam c'o să-l facă Tribuniștii, mă hotărîsem a nu reflecta la insultele lor, ce-mi vor adresa personal.

Dar în nesăbuitul dor de a sparge cu orice preț partidul național român, Tribuniștii au trecut toate limitele, pe cari și le putea închipui un om de omenie.

În urma acestor regretabile împrejurări comitetul redacțional al ziarului „Românul“ a revenit asupra concluziunii său de a nu răspunde la invectivă Tribunei și m'a absolvat de sub îndatorirea de a înghiți insultele, ce mi-se adresează și minciunile, ce se debutează împotriva mea.

Voiu răspunde deci de aci încolo la toate și cu mine împreună vor răspunde toți bărbații, sinceri aderenți ai partidului național român, cari socotesc, că este acum o sfântă datorie națională a înfrânge această încercare nefastă a spargerei partidului național. Dacă solidaritatea națională și disciplina de partid va fi mai tare, decât veninul distrugătorilor, noi vom învinge.

Din „adevărurile independente“ mă refer de astădată numai la cazul cu candidatura d-lui Sever Bocu. Voiu da istoricul obiectiv al acestei candidări.

Era pe la începutul anului 1910, când coaliția, silită a se retrage dela putere, a predat guvernul contelui Khuen-Hédervary.

Se știa, că în curând Camera va fi disolvată și se vor face alegeri nouă. În afaceri d'ale partidului plecasem la Budapesta. Aici colegul meu dr. Iuliu Maniu, îmi spune, că a umblat pe-acolo părintele protosincel R. Ciorogariu și le-a spus, că gruparea „Tribunei“ la alegerile viitoare dorește să candideze de deputat în vr'un cerc sigur din comitatul Aradului pe d. Sever Bocu, redactor la „Tribuna“. D. dr. Iuliu Maniu mi-a declarat, că atât dânsul, cât și ceilalți deputați naționali, mai ales d-nii dr. Alexandru Vaida-Voevod și dr. Aurel Vlad sunt contrari acestei candidaturi și se teme, că forțarea ei ar produce scandal în sânul partidului tocmai în preajma alegerilor, ceea ce ar fi foarte dezastruos pentru lupta noastră electorală. M'a rugat deci să întrevin eu la părintele protosincel R. Ciorogariu și la ceilalți proprietari ai „Tribunei“ să abandoneze candidatura d-lui Sever Bocu. Am răspuns, că voiu încerca, dar tot atunci l-am rugat pe amicul meu dr. Iuliu Maniu, ca pentru cazul, că eu nu voiu izbuti, să întrevină la toți bărbații conducători ai partidului, ca să primească candidatura aceasta și să nu producă prin respingerea ei vre-o sciziune în preajma alegerilor. Pentru constatarea curatului adevăr, sunt necesitat a mărturisi, că nici eu nu aprobam candidatura d-lui Sever Bocu. Motivele le voiu spune, poate, la altă ocazie.

Sosit la Arad am vorbit cu părintele protosincel R. Ciorogariu în mai multe rânduri și în sfârșit l'am convins, că este interes național să nu forțeze candidarea d-lui S. Bocu. Mi-a dat cuvântul, că candidarea nu se va face.

Acum urmează întâmplarea ne mai pomenită. După disolvarea Camerei, ținându-se la Tribuna conferința fruntașilor pentru candidările în comitatul Aradului, fără multă discuție și în cea mai perfectă armonie s'au făcut candidările pentru cercul Șiriei și al Radnei (dr. Ștefan C. Pop și V. Goldiș), iar pentru Chișineu la propunerea mea s'a primit candidatura d-lui Octavian Goga. Atât d. dr. Nicolae Oncu (Iosășel), cât și d. dr. Ioan Suci (Boroșineu) declaraseră de mai nainte, că nu mai primesc candidatura. Astfel după discuție mai lungă pentru Iosășel s'a anunțat candidatura d-lui dr. Gheorghe Popa. Când a venit vorba despre Boroșineu, spre cea mai mare surprindere a mea văd, că părintele R. Ciorogariu se pleacă spre d. dr. Nicolae Oncu și-i spune: „candidează pe Bocu“. Au auzit-o aceasta mai mulți. În caz de lipsă vor dovedi. D. dr. Nicolae Oncu imediat a propus candidarea d-lui S. Bocu. Eu nu am zis nimic, căci știam, că îndată ce voiu zice ceva împotriva acestei candidări, se declară ruptura între conducătorii naționali din comitatul Aradului. Și am voit să încunjur ruptura aceasta cu orice preț. S'a întâmplat însă atunci, că reprezentanții cercului Boroșineu, părintele

protopop Ioan Georgia și d. avocat dr. Teodor Burdan, nepotul părintelui R. Ciorogariu, au declarat pe față, că dânsii nu pot garanta reușita d-lui Sever Bocu, de oare ce, după informațiunile ce le au, cercul nu-l voiește. După declarația aceasta categorică a celor mai competenți fruntași dia cerc candidarea pentru Boroșineu s'a luat dela ordinea zilei și s'a decis să se convoace o conferință a fruntașilor din cerc chiar la Boroșineu.

Din partea comitetului comitatenz am fost exmis eu, ca să conduc acea conferință, care era chemată să se pronunțe, fără nici o impunere din'afară, asupra candidării din cercul Boroșineului. Conferința s'a ținut. Am condus-o eu. S'au vorbit foarte multe în acea conferință și se vedea, că oamenii nu cutează să-și spună părerea pe față. Am fost provocat de mai multe ori să propun eu pe cineva. Am răspuns că nu pentru aceea am venit, ca eu să propun, ci ca să iau la cunoștință, pe cine-l vrea cercul. În sfârșit o comisie aleasă din sânul conferinței a propus candidarea d-lui Sever Bocu. Cum s'a ajuns la candidarea asta, s'o spună alții. Atunci am ținut o scurtă vorbire, în care am promis, că dorința cercului voi aduce-o la cunoștința comitetului central executiv și am provocat pe cei de față, ca să-și pună toate puterile pentru izbânda aceluia, pe care înșiși l-au dorit. Avizat d. Bocu, a sosit și dânsul la Boroșineu și la masa comună din nou l-am recomandat celor de față conjurându-i să facă tot, ce omeneste se poate, pentru reușita d-lui Sever Bocu, pe care însuși cercul l-a candidat. Am făcut lucrul acesta de dragul păcii și al buneii înțelegeri între conducătorii naționali din comitatul Aradului.

Cel mai mare contrar al candidării d-lui S. Bocu în Arad era d. dr. Ioan Suci. M'am dus la dânsul și i-am vorbit aproape două ceasuri, rugându-l să nu facă greutatea lui Bocu, ci în vederea interesului mai înalt al solidarității naționale să se abțină dela ori ce amestec în alegerea dela Boroșineu. Pe d. S. Bocu încă l-am rugat să meargă însuși la d. dr. Ioan Suci, care-mi făgăduise, că nu se va amesteca și să caute a se împăca cu dânsul. Mi-a promis. Nu știu însă, dacă s'a dus ori ba.

Erau în Arad și în comitatul Aradului foarte mulți, cari odată cu capul nu voiau să știe despre candidarea d-lui S. Bocu. La toți, cu cari am convenit, li-am vorbit de interesul nespuse de mare al solidarității și pe toți i-am rugat să-și calce pe inimă, cum mi-am călcat eu și să nu facă zizanie acum în preajma alegerilor.

Aducând candidatura aceasta la cunoștința comitetului central executiv al partidului național român, i-am rugat pe toți și în consultările comune, și în convorbirile particulare, să înghițe și hapul acesta al Tribuniștilor, că de nu, apoi se vor face cele mai mari neajunsuri tocmai în preajma

alegerilor și ne facem de rușine înaintea lumii.

După terminarea conferenței naționale din 1906 în aceeași zi, ori a doua zi, nu-mi aduc bine aminte, comitetul central executiv, (din care eu am repășit, ca să fac loc, la insistența Arădanilor, d-lui dr. George Popa, care cu orice preț voia să ajungă în comitetul central) a emis o comisiune de 7, care să combine lista candidaților oficioși ai partidului. În comisiunea aceasta erau d-nii dr. Teodor Mihali, dr. Vasile Lucaciu, dr. Iuliu Maniu, dr. Alexandu Vaida-Voevod, dr. Valeriu Brăniște, dr. George Popa și eu. Când s'a ajuns la candidatura pentru cercul Boroșineului, s'a încins o discuție foarte lungă și foarte animată. D. dr. Teodor Mihali tăcea, dar ceilalți afară de mine și dr. G. Popa, erau toți în contra candidării d-lui S. Bocu.

Li-am spus însă, că dela candidatura aceasta atârână pacea noastră național-politică în comitatul Aradului și am pretins, ca în numele solidarității naționale să se accepte candidatura d-lui S. Bocu pentru cercul Boroșineului. Atunci d. dr. Alexandru Vaida-Voevod s'a întors către mine și privindu-mă drept în ochi m'a întrebat: „Răspunzi tu cu cinstea ta pentru cinstea lui Sever Bocu?” M'a frapat întrebarea, dar fără ezitare am răspuns: „In interesul solidarității partidului național român da, eu răspund cu cinstea mea pentru cinstea d-lui Sever Bocu”. Atunci, adânc măhnit, d. dr. Alexandru Vaida-Voevod mi-a zis: „Ai pierdut cincizeci de procente din cinstea, în care ai stat la noi, dar noi primim candidatura lui Sever Bocu”.

Comisia aceasta a raportat ședinței plenare a comitetului. Erau mulți frunțași români în odaia din colț dela Împăratul Romanilor și toți își vor aduce aminte, că la numele d-lui Sever Bocu mulți săriră ca mușcați de șerpe și pretindeau, ca candidarea asta să se pună la vot. Am întrevenit la președințe să nu facă lucrul acesta pentru toată lumea. A vorbit d. dr. Teodor Mihali, am vorbit apoi eu și agi-

tat grozav am declarat, că vreau spargerea partidului național român aceea, cari cer votare asupra d-lui Sever Bocu și am dezvoltat toată puterea mea de a convinge pe cei de față, ca să evite scandalul. Președintele n'a luat în seamă cererea de a se pune la vot candidarea pentru Boroșineu și a declarat de candidat oficios al partidului pe d. Sever Bocu.

Aveam conștiința liniștită, că am salvat solidaritatea luptătorilor naționali în comitatul Aradului și am împiedecat prin aceasta ruptura fatală în însuși partidul național român. Să mă creadă aceia, cari vor ceti rândurile acestea, că am adus o jertfă nespun de mare în convingerea, că fac bine neamului, călcându-mi pe inimă și înghițând veninul, ce mă rodea pentru forțarea acestei candidări odioase.

Am plecat dela Sibiu acasă, formal bolnav în urma agitațiilor sufletești, prin cari am trecut. Că ce s'a întâmplat după plecarea mea din Sibiu, nu știu. Deodată am primit numai la Arad vestea, că d-nii dr. Alexandru Vaida-Voevod și dr. Aurel Vlad au adus la cunoștința președintelui comitetului național, că ei renunță la candidatura lor, dacă se susține candidatura d-lui Sever Bocu.

Toate eforturile mele au fost dar zadarnice. Scandalul s'a declarat. Nici cea mai mică parte în acest scandal n'am avut. Nici acum nu știu bine și exact, cum s'au terminat afacerile de onoare dintre domnii dr. Alexandru Vaida-Voevod, dr. Aurel Vlad, dr. Victor Bontescu și d. Sever Bocu. Știu numai atât, că și în decursul acestor demersuri eu am încercat împăciuirea. L-am târît pe d. dr. Alexandru Vaida-Voevod acasă la P. C. Sa părintele Roman Ciorogariu, ca să se împace. S'a făcut și asta. Astfel d. Sever Bocu a renunțat la candidatura în cercul Boroșineului și acolo mai apoi, după multe trăgănări și intrigi, s'a candidat părintele Vasile Lucaciu.

Aceasta este istoria adevărată a candidării d-lui Sever Bocu. Și în fața acestor fapte, cunoscute tuturor, pe cari îi privește, organul „grupării independente”

a d-lor dr. Nicolae Oncu și R. Ciorogariu scrie, citez încă odată, precum urmează: „Toată afacerea Bocu nu e, decât tot manopera d-sale (adeca a mea G.), ca nu cumva să ajungă acesta între deputați și să aibă acolo importanța, pe care i-ar putea-o da situația de reprezentant al Tribunalii, pe care și-o doria d-sale. Și a pus la cale un asasinat moral împotriva unui om, pentru a-l înlătura din calea ambițiilor sale nesăbuite și a-și netezi calea spre — palat!”

Provoc pe d-nii dr. Teodor Mihali, dr. Vasile Lucaciu, dr. Alexandru Vaida-Voevod, dr. Cornel Vlad, dr. Valeriu Brăniște, dr. Iuliu Maniu, dr. Victor Bontescu, P. C. Sa părintele protosincol Roman Ciorogariu, dr. George Popa, dr. Iustin Marșieu, dr. Cornel Iancu, dr. Romul Veliciu, Octavian Goga — să mărturisească în publicitate, dacă cele scrise de mine în acest articol, în partea referitoare la dânsii, sunt ori ba adevărate.

Trebue să mărturisească, căci e vorba de asasinat. Tribuna susține, că eu sunt: asasin. Să dăm fiecare dovezile: lumea să judece!

Alegerile din România

Rezultatul alegerilor dela colegiul I. și al doilea de Cameră din România este cu desăvârșire favorabil guvernului. Sau cum s'ar zice în limbajul obișnuit presei și oamenilor politici dela noi — „țara s'a pronunțat” pentru partidul conservator de sub șefia d-lui P. P. Carp.

Poate să fie neașteptat acest rezultat. El este însă real. Așa e: „țara s'a pronunțat” pentru d. P. P. Carp.

S'a întâmplat cu prilejul acestor alegeri un fenomen foarte curios. Partidul conservator — care lăsase să se creadă în cursul ultimilor ani de opoziție, că neînțelegerile din sânul lui și plecarea d-lui Take Ionescu i-au nimicit orice popularitate — a răușit, într'un timp foarte scurt, să puie la baza voinei regale care l-a adus la putere, voinea legală a țării, exprimată printr'o majoritate covârșitoare în Cameră.

Nu intră în scopul acestui articol să analizăm cauzele, cari au determinat această puternică deplasare a voinei naționale. De sigur, însă, că partidul conservator a reușit să-și creze un accentuat curent de simpatie în primul

Coana Frosa s'a dat cu boerii!

(Schiță din mișcarea electorală în România)

(Foarte înfierbântată, coana Frosa, consoarta lui Nenea Nataké Pisălog, trântind ușa, iese din sufragerie unde dumnealui rămâne să se mai sprituască nițel, și intră în iatac. S'așează pe un scaun la o măsuță sorbind dintr'o ceașcă respectabilă de cafea, pe care a adus-o sculându-se dela masă. Bate din picior, nervoasă, bombănind.)

Coana Frosa. — Of, of, of!... Decât așa bărbat de cârpă, mai bine mă lua Dumnezeu la o mie op'sute op'sopt, când eram demoazelă la papă și la mamă, ori mă băgam călugăriță pe viață ca alde biata martira aia dă Barbara Übrük din romanțu cu fașcicole, pe care mi l-a dat să citesc madam Protopopescu!... Auzi fason la dumnealui să facă pe opozant, pă takistu, când ieri a venitără dă la percepție cu toba să ne sevchesteze toată mobilația din salon cu gramofon cu tot!?... E nebun, parol doner e nebun!... Eu îl învăț de binele lui să voteze cu guvernul, și el nix! cică e fidel democrației! Bat-o maica Precista de democrație! l-a sucitără capu omului damblagii-ăia lu nea Iancu Brătescu cu brașoavele și demagogismurile lor, că toată noptica îmi poartă bărbatu pân cărciumi, fin'că cică-i prepagandă ilectorală, ba în culoarea de verde, ba în roșu, ba în albastru... dracu să le ia de culori, că dimineața când se întoarce acasă parcă-i o stafie așa-i de galben și buhăit la față, și numa nasu lui e în culoarea de roșu!... (Soarbe odată lung din ca-

fea, oftând. Apoi, ca și cum i s'ar fi părut că Nea Matache i-ar fi obiectat ceva, întredeschide violent ușa sufrageriei, și strigă:) Ce, mai ai încă coraj să te înconțrezi?! Ce-ai zis, dom'le, ce-ai zis, nu fii plotron vizavi de mine care am conversat totdeauna frământate vizavi de dumneata? Hai, mai zi odată dacă-ți dă mâna!

Voce bărbătească dinăuntru (blajin). — N'am zis nimic, soro, să plesnesc... pe onoarea mea de om politic...

Coana Frosa (năcăjită și cu dispreț). — Om politic d'ai lui Take, halal onoare!?

Vocea. — Păi dacă-s înscris la Take, ce vrei să fac suflete?

Coana Frosa. — Să te înscrii la Petrake!

Vocea. — Nu se poate Froso, nu mai stăruie degeaba; ți-am mai spus: democrația! asta-i damblaua mea și pace... voui rămâne fidel...

Coana Frosa. — Așaaa?! Bine, rămâi d-ta fidel democrației; da să știi Matake că m'ai adus la apelpiseală și că n'o să-ți mai fiu eu fidea dumitale, dacă merge vorba pe antetismuri d'astea!

Vocea (rugătoare și resemnată). — Mamă dragă, nu te mai amesteca în politică, lasă-mă să-mi beau tihnit spritu!

Coana Frosa. — Bine, dom'le, bea, bea, până-oi crăpa, că doar cu atât te-ai ales de pe urma prepagandei dumitale cu Nea Iancu Brătescu.

Te las... și mă retrag în departamentu meu

conjugal să-mi beau și eu... Știi dumneata ce beau eu dom'le?

Vocea. — Bea ce-i pofti, Froso, ești stăpână în casă.

Coana Frosa (Dându-i cu sân). — Da dom'le, beau cafea cu rom, beau marghiloman!... mar-ghi-lo-man! ai auzit? Mar-ghi-lo-man!... Cafeaua asta cu rom n'ar fi fost capabel s'o evenenteze Take-al d-tale! (Trăstește furiosă ușa sufrageriei. Se reîntoarce la masă. Ultimă sorbitură din cafea. Întoarce cu gura în jos ceașca pe farfurioară. Mică pauză. Apoi ridică ceașca și o examinează cu un viu interes). Uite-un munte... un cap de câine... o floare... un balon... o pasăre cu două ciocuri... Nu mai încape nici o discuție: Petrake-i mai tare decât Take; reușește la sigur în alegeri! Și nepricopsitul de Matake Pisălog, bărbatul meu, îi dă zor cu democrația dumnealui! Arz-o focu de democrație cum l-a ars pă bietu Luvru, că aia-i și mai lavră decât Luvru!

Of, of, of, când o să vie la putere nu democrația dumnealui, care ne-a lăsat în sapă de lemn, ci *damocrația* mea; că zău, d'am fi să votăm noi damele române ca englezoaicele alea dela sufragerie, e-he-he! păi altfel am învățat noi political!... Eu una numa cu boerii aș vota *per tujur, parol sacré*, și să n'am parte de mărtșorul care mi l-o da Matache la întâi Aprilie!...

Tot boerii sireacii, tot ei săntără mai *comilfo*: se cunoaște cât de colo c'au fostără crescuți când erau mici numa cu *famdășamburu* și cu *tutalegù*!... Ah, am avut ieri o surpriză!... Ce?

rând prin programul de guvernământ afișat, program, care prevede o mulțime de măsuri menite să tămăduiască rele din cele mai întinse și simțite. Nu e mai puțin adevărat însă că această favorabilă deplasare de sufragii partidul conservator a câștigat-o și prin faptul venirii la putere. Ei, ce vreți? Nu totdeauna convingerile fac partizanii. Și mai ales, în politică, nu numai convingerile pot să adune și să conserve partizanii.

Partidele se alcătuiesc cu scopul de a guverna și se mențin prin speranța de a guverna. Ele urmăresc un scop de utilitate. Iar energiile, cari se grupează în partide cer să fie utilizate. De aceea, când dl. Carp a rostit faimoasa d-sale formulă: „*Dați-mi guvernul, și-mi voi face partid*”, a dovedit nu numai că-și cunoaște perfect de bine țara și oamenii. În această formulă cu caracter de aparent reactionarism, se ascunde mult adevăr politic și o adâncă înțelegere a sufletului omenesc.

*

„Țara s'a pronunțat” pentru d. P. P. Carp. Nu e mai puțin adevărat însă, că aceiași țară s'ar fi putut pronunța cu aceiași majoritate și cu un egal entuziasm pentru d. Take Ionescu, dacă conducerea trebilor publice în loc să fie în mâinile conservatorilor ar fi fost în ale conservatorilor-democrați.

Cauza? „Voința țării”, care dă putere legală guvernelor, prin majoritățile parlamentare respective, este de-o superficialitate susceptibilă de ori ce surprize și conversiuni. Majoritățile parlamentare la noi sunt expresia reală a țării. Sau mai bine zis, țara nu se rostește în alegeri prin toate puterile ei electorale. Majoritățile noastre parlamentare — ori care ar fi ele — sunt opera unor elemente politice, cari lucrează de cele mai multe ori cu concursul unor coterii de interese particulare.

Actuala noastră organizație electorală, cu colegiile restrânse de astăzi, subordonează în mod forțat — prin puterea exagerată pe care o au alegătorii cei puțini — interesul general diferitelor interese particulare, și face cu neputință ori ce reformă largă, care să desrobească organele Statului de tirănia nenorocită a electorilor de meserie.

Fiindcă, să nu se uite un lucru: la noi politica pasionează în gradul cel mai înalt. Sunt însă foarte puțini aceia pe cari politica îi pasionează. În toată sfera noastră de activitate politică n'a izbutit să brăzdeze până acum decât o cojiță foarte superficială. Restul se desinteresează de politică.

Astfel, la inconvenientul colegiilor restrânse cu sistem majoritar se adaugă indiferența sau desolidarea voită a unui mare număr de cetățeni de conducerea trebilor publice. În cazul acesta, de sigur, „voința țării” se poate cuceri foarte

ușor. Și de aceea chiar partidele noastre politice răușesc să o închirieze în mod alternativ.

Această situație însă nu mai poate dura. Ea a creat în viața noastră politică o monotonie care înăbușe orice avânturi și naște în suflete preferința pentru „cărările bătătorite”. Această adormitoare stare de lucruri oprește în loc orice progres administrativ și face cu neputință evoluția politică.

De-aceea, partidele au început să se gândească serios la o soluție. Partidul liberal și cel conservator - democrat preconizează revizuirea Constituției în scopul lărgirii actualelor colegii electorale. Partidul conservator de sub șefia d-lui P. P. Carp s'a rostit contra revizuirii. În schimb el preconizează autonomia administrativă, care ar avea ca urmare o libertate mai puțin șicanată a votului. De-asemena se vorbea și de o lege care să impuie cetățenilor dreptul de vot ca o datorie, dela care să nu se poată sustrage.

Mijloacele interesează mai puțin. Principalul e că situația trebuie schimbată. Și numai când această situație se va schimba, atunci parlamentul va deveni o realitate și guvernele, cari se vor bizui pe ele vor putea spune că se bucură de „încrederea țării”.

In chestia „Tribunei”

Comitetul central executiv al partidului național român, în ședința sa din 21 Februarie (6 Martie) a. c. ținută la Cluj, a adus în chestia „Tribunei” din Arad cu unanimitate următorul concluz:

„Dacă d. dr. Nicolae Oncu declară, că recunoscând disciplina de partid supune afacerea „Tribunei” aprecierii comitetului național și dacă d. dr. Nicolae Oncu declară, că fiind averea „Tribunei” avere națională și prin urmare destinată a fi în serviciul partidului național român, această avere o pune la dispoziția comitetului național, ca singur reprezentant legal al partidului național român: în acel caz comitetul național este aplicat să eximită din sânul său în scopul statoririi amănuntelor și găsirei garanțiilor necesare o comisie de 5 inși, în care însă nu vor putea lua parte acei membri ai comitetului, cari în controversa din jurul „Tribunei” au stat în primul plan”.

La acest concluz unanim al comitetului național, d. dr. Nicolae Oncu, pro-

vocându-se la regulamentul intern al „Tribunei” a spus, că această declarație fără de a se consulta cu colegii săi din direcțiunea „Tribunei” de astădată nu o poate face.

Incidentul se încheie.

În știrea telefonică publicată în numărul nostru de ieri despre ședința comitetului național am dat informația, că d. Nicolae Ivan vice-prezidentul comitetului și-a retras propunerea sa privitoare la permutarea ziarului „Românul” la Cluj ori Sibiu. Pentru încunjurarea oricărei neînțelegeri ținem a constata, că d. N. Ivan a declarat, că primind informațiunile depline se solidarizează cu comitetul și prin urmare propunerea sa însuși o consideră de neactuală.

Politica în Ungaria

Proiectele militare și opoziția.

Ziarul „Neue Freie Presse” este informat, că proiectele militare vor fi puse în discuție, atât în parlamentul austriac, cât și în cel ungar, în sesiunea viitoare parlamentară, după Paști, și că parlamentele se vor năzui, să rezolve proiectele încă înainte de începerea vacanțelor de vară. Raportul acestor proiecte va fi un elaborat foarte extins, de-oarece fiecare paragraf va trebui bine motivat.

Ieri partidele independentiste au ținut conferințe aparte, în care s'a hotărât, că nu primesc proiectele militare. Partidul justhist a mai hotărât, că cu prilejul dezbaterilor acestor proiecte va aduce în discuție și chestia sufragiului universal.

Codul penal civil și juzii.

Un ziar de seară aduce știrea, că ministrul de justiție Francisc Székely va prezenta Camerei un proiect de lege, în care cere suspendarea pe șase luni a inamovibilității juzilor, pe motiv, că noul cod penal civil sporește considerabil agendele juzilor de ocol. Numărul juzilor de ocol va trebui urcat, deci urcarea aceasta, după

rău comparativ cu onoarea în chestie ce mi-a adresat-o ministru !..

Apoi, cum să nu voteze Mataka bărbatu meu cu guvernul boerilor, dom'le, care știe afurisiții să te ia așa subțire și să te atingă tocmai la coarda simțitoare a manierelor elegante?!... Apropos, mă duc să-i mai fac nițică prepagandă nepricopsitului! (Deschide iarăși ușa frageriei și rămâne în prag. Dulce :) Mataka, Mătăkiță pu-iule... să știi, că dacă votezi cu guvernul, îți fac cadou la onimastica ta o supriză: o pereche de păpuși de catifea stacojie cusuți cu flori de ibrișim galben! Nu-i așa Mataka, că o să votezi cu Petrake, nu cu Take?... Hai, mamiticule, pronunțează-te... (Isbucind :) Aoloooo!... Doarme!... A adormit cu nasu 'n paharu de șpriț, mizerabelu!... Așaaa? Stai tu! ți-arăt eu demoarație!... (Coana Frosa dispăre în sufragerie închizând brusc ușa după dumneaei. Se aude așa ca o lovitură de pumn în masă, huruit de sticlărie răsturnată și spartă. Țipete stridente de femeie. Tânguirii jalnice de bărbat).

Tarascon

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentică,

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

nu știți? nu s'a publicat în *Lipandans*?... Păi, să vă spuți atunci...

Eram ieri acilea în departamentul meu conjugal, eu, și trei pretine: madam Popescu, madam Potropopescu și madam Mitropolidy... le poftisem eu la faivlocu meu cu *jurfix* ca să jucăm un maus pe cinci santimuri miza... Hei, și până când faivlococam noi așa, știți ca damele, ba despre una, ba despre alta, d'odată aud la poartă... trrr! prrr! frrr! (Imitează sunetul unei sirene de automobil). Uf! M-a apucat așa dela închietura plămânilor cu o palpație de ficaiți că mi-a pleznit stantaneu o balenă dela corset! Pasă-mi-te eu în imoția care mă caracterizează, că știe toată lumea cât sunt de sentimentalistă, pasă-mi-te eu îmi zisesem în sinea mea propie: — Haii! S'a oprit la poartă cupeu Salvării! Nepricopsitu de bărbatu-meu iar s'o fi încurcat cu democrația pân culoarea de verde și cine știe ce intoxicație i-s'a întâmplat! Doamne ferește! (Se închină). Când colo, dom'le, ce să vezi? Venise ministru ca să-mi facă vizită!! Parol, ministru în persoană; s'ajung să fac cărpe de bucătărie din rochia mea de mireasă dacă vă mint!... Era un monșer așa de jantil, și cu o blană pe el mai frumoasă decât manșonu lu madam Protropopescu! Mă rog, să l-oți fi văzut când și-a scos jobenu și m'a salutât până jos, îmi venea să-l pup nu alceva!... Și când mi-a luat mâna să mi-o sărute, m'a trecut așa ca un fel de furnici că credeam c'o să leșin de bucurie!...

— Pardon de expre, musiu ministrule, zisei eu proptindu-mi cu palma „droadăvanu” în partea unde pleznise balena, ca să-mi stăpâ-

nesc imoția ce mă consuma ceva de speriat. Pardon... ce atât deranj din partea d-v?... *jevupri* nu-mi mai săruțați mâna, că taman adineori veneam dela bucătărie și știți... o menajeră...

— Ah, madam ce-are-aface! zice el.

— Scuzați-mi în acest caz, musiu ministrule, o mică permisiune ca să mă duc în salon să dau cu nițel *odicolol* pe mână! zic eu.

— Ce are a face madam, zice iar ministru, mâna unei bune soții și mame române ca d-voastră nu poate să respire decât parfumul virtuților domestice și conjugale!

... Da dom'le, așa a zis ministru, n'oiu mai uita vorbele astea toată viața, deși nu le-am înțeles. Și mi-a sărutat mâna dom'le... uite așa țop! țop! de două ori, cu o stimă ș'o considerație par'c'ar fi sărutat moaștele sfinti Paraschivi!... Pe urmă mi-a spus pe departe, și cu cuvinte delicate ca niște bomboane, că țara e așa și pe dincolo... că în fine eu trebuie să conving pe Matache să voteze cu guvernul. I-am dat parola, mi-a sărutat iar mâna de două ori, și musiu ministru și'a pus jobenu în cap ș'a plecat cu otomobilul! (Imitează iarăși sirena automobilului). Ce să vă mai spuți? Când m'am întors în salon faivlococ, madam Potropopescu, madam Popescu și madam Mitropolidy, care se uitaseră prin *bizbuzu* dela fereaștră când îmi sărutase ministru mâna, erau toate galbene de ciudă... da știți ceva *oranj* de tot!... Așa o onoare politică nu pupaseră ele în viața lor!... N'a mai fost chip să jucăm mausu înainte. Am pierdut 2 lei și 75, dar să n'am parte de viitor *jamedălavi* dacă-mi pare

păreră ministrului, se va putea face numai dacă transferarea juzilor se face din oficiu, fără cererea lor.

Știrea aceasta n'a fost încă desmințită.

Politică radicală de naționalități.

Sub titlul acesta revista „Magyar Fi gyelő” de sub șefia contelui Tisza, critică politica de naționalități a ziarului francmason „Világ” și declară, că nu-și bate capul cu aceea ce scriu învățații Apusului, din contră, privește numai la faptele politicianilor din Vestul Europei. Privirea aceasta, fiind vorba de Europa de Vest, mai întâi observă cazul dela Denshawa, când ofițerii englezi au spânzurat patru Fellahi, fiindcă aceștia n'au voit să sufere în tăcere, ca ofițerii să le împuște porumbii.

Abstrăgând, că administrația unguerească, scrie ziarul „Világ”, în loc de porumbi albi împușcă țărani de ai naționalităților, nu credem, că autorul articolului a avut intenția ca cu astfel de brutalități să caracterizeze cultura engleză. Tocmai cum nu credem nici aceea, că situația economică a Polonilor ar voi-o s'o compare în acelaș timp cu mizeria Românilor și Slovacilor noștri.

Cum se vede, exemplele autorului n'au reușit, iar alegerea plăcută și sburdalnică a minței sale caracterizează mai mult pe autorul, decât pe politicianul. Așadar nici nu putem lua în serios declarația d-sale seacă, că privește numai faptele politicianilor și nu cetește scrisese învățaților Apusului..., încheie nimerit „Világ”.

Regele și dreptul electoral.

Duminecă „Liga sufragiului universal” a organizat o adunare populară în Tolna, la care au luat parte și deputații contele Teodor Batthyány și contele Mihail Eszterházy, iar din partea „Ligei” au luat parte Arpád Zigány și dr. Edmund Ormos.

Contele T. Batthyány a ținut o vorbire mai lungă, în care între altele a răspuns la vorbirea contelui Ștefan Tisza, care, se știe, într-o ședință a delegațiunii ungare atacase sufragiul universal și pe aderenții acestui sufragiu.

„Regele — a spus Batthyány — deja în 1905, pe timpul guvernului Fejérváry s'a expus pentru sufragiul universal. Iar în 1906, când șefii coaliției au fost la Viena în audiență la regele, în chestia formării cabinetului, regele a pus condițiune, ca în sufragiul universal să se dea cel puțin atâtea drepturi, câte erau prevăzute în proiectul lui Kristóffy.

Acela, care cinstește persoana regelui, trebuie să pretindă, ca cuvântul regelui să se înfăptuiască”.

Din Saborul croat.

Azi Saborul croat a continuat desbaterea răspunsului la mesaj. Deputatul socialist-creștin Kumicic a atacat cu vehemență pe ministrul președinte Khuen Héderváry, care în calitate de ministru croat interimar a vătămat autonomia Croației. E întâiul caz, când parlamentul austriac a recunoscut independența autonomiei a Croației prin a decreta în lege cetățenia croată, dar ministrul președinte contele Khuen Héderváry s'a înfrățit cu dușmanii Croației și e fapt constatat, că, Casa seniorilor din Austria va eluda din proiectul de lege votat deja expresiunea aceasta din punct de vedere al dreptului public corectă, pentru care Croația de atâția ani a

luptat. Contele Khuen Héderváry, și ca ministru croat e dușmanul Croației, deci Saborul croat nu poate să aibă încredere în guvernul lui Khuen.

Parlamentul ungar

Ședința Camerei.

— Dela corespondentul nostru. —

Budapesta, 7 Martie.

Ședința se începe la orele 10^{1/4} a. m.

Prezidează *Kabos Ferencz*.

Preszly Elemér (justhist): Dacă dăm băncii drepturile asigurate în proiectul de lege, e ca și când ne-am da Constituția pradă Austriei.

Nu primește proiectul.

Nemes Zsigmond: Desbaterea acestui paragraf să fie serioasă, deoarece el dovedește o altă intențiune, decât cea arătată din partea opoziției.

Lovász Márton: Intreg paragraful acesta vatămă Constituția, deci trebuie șters.

Președintele: Deoarece nu s'a mai anunțat nime la cuvânt, închid discuția.

Lukács László (ministru de finanțe): Răspunde vorbirilor de până acuma. Constată, că întreagă discuția, în jurul §-ului 5, e numai ecoul detunăturilor lui Apponyi și Andrassy și precum acelea n'au înfricat pe nimeni, tot așa nu se va înfrica nimeni nici de ecoul lor. Polemizează lung cu vorbirile lui Apponyi și Andrassy rostite cu prilejul desbaterei generale și declară, că proiectul acesta este singurul mijloc, care va face posibilă introducerea plăților în numerar.

Cere, să se primească neschimbat paragraful.

Apoi după vorbirea lui *Sághy Gyula* Camera primește neschimbat §-ul 5.

Știri din Brașov

— Dela corespondentul nostru special. —

Alegerea de protopop — Risipă de energii și lume întoarsă — Conferința d-lui dr. Horia Petra-Petrescu

Cunoașteți rezultatul alegerii de protopop din Brașov. El n'a putut surprinde pe cei puțini inițiați în sistemul electoral-bisericesc împământit în tractul Brașovului. Mai anii trecuți, fără pic de jenă trântise acest sistem probat la alegerile pentru sinodul arhidiecezan pe cel mai distins fiu al acestui tract: pe Andreiu Bârseanu. Acest sistem, încăput acum pe mâna diriguitoare a d-lui I. Hamzea, primul interesat în cauză, adus aci dela Zărnești ca administrator protopopesc, anume pentru conducerea și aranjarea acestei campanii electorale — pro domo sua, — nu a putut să dea greș. Ceeace e de mirat, este faptul, că s'au putut strecura până la urnă 28 de voturi pentru singurul candidat serios de protopop în Brașov: *dr. V. Saftu*, față cu majoritatea de 36 voturi a d-lui protopop dirigent al alegerilor I. Hamzea din Zărnești. Sfântul apostol Pavel de ar fi candidat la Brașov, rămânea cu siguranță în minoritate.

Pentru de a ilustra cu un singur exemplu preciziunea aparatului electoral și modul ingenios cu care a fost dirijat, amintesc cazul clasic, cum aleșii Bisericii s'î-lui Nicolae, așadar ai parohiei centrale, sediul protopopului, nu au putut să-și dea votul în sinodul protopopesc, fiindcă sinodul parohial care i-a ales aproape cu unanimitatea voturilor, *presidat de d. administrator protopopesc I. Hamzea*, a fost condus de acesta cu o atât de perfectă nesocotire a celor mai elementare norme legale impuse pen-

tru actul electoral, încât sinodul protopopesc în unanimitate a trebuit să denege verificarea lor. Bine înțeles: a) d. administrator a știut înainte, că acele 3 voturi ale Bisericii Sf. Nicolae sunt ale părintelui *dr. V. Saftu*, — b) d. administrator protopopesc — lucru de mirat — nu a greșit nici o iotă contra normelor legale în nici unul din celelalte sinoade parohiale conduse de dânsul, cari au ales deputați pe placul d.-Sale.

Dar dacă cei inițiați și pășiți în treburi de aceste *nu* au fost surprinși de votul sinodului nostru protopopesc de Joi, — cu atât mai mare a fost surprinderea celor mulți naivi și de bunăcredință, cari odată cu capul nu puteau să creadă așa ceva. După prima surprindere a urmat un val de indignare, care a adus Brașovul într-o nouă fervere, atât de inutilă intereselor noastre publice.

Indignarea la culme e cuprins indeosebi pe parohienii Bisericii sfântului Nicolae din Scheiu, cari — cum se știe — constituie parohia centrală a tractului și al căror *paroh* va fi viitorul protopop. Căci parohia la rândul său și-a fost manifestat voința cu o indiscutabilă claritate, dându-și votul colectiv în unanimitatea celor 309 voturi date pentru părintele *dr. V. Saftu*. Acum ține-te la izbucnirea urelor și patimilor! Amenințări cu cele mai detestabile scandaluri la și în biserică se aud pretutindeni. Îndârjirea crește zi de zi. Ce-o fi sfârșitul — Dzeu să știe.

Nu vreau să întru în acest iad de patimi răscolite fără nici o cauză, și deci cu atâta nesocotință. Dar un lucru trebuie să-l spun:

Liniștea vieții noastre bisericesti-scolare în Brașov, interesele materiale ale școalelor din Brașov, cari reclamă incontinuu ajutoare noue bănești și pe cari nimeni afară de Biserica Sfântului Nicolae nu le poate da, și astfel prosperarea acestor școale așteaptă dela Consistorul arhidiecezan din Sibiu: ca la rândul său să-și tragă bine, foarte bine seamă, ce face, când prin votul său hotărâtor va ajunge: sau să dea ascultare acestor *mari interese publice*, sau condus de *alte considerații* va fi să dea de mal tot ce ne este scump și sfânt în acest Brașov atât de de mult cercat. La tot cazul: *răspunderea* pentru urmări il va privi. Atât — deocamdată — în această chestiune odioasă.

Te frige la inimă, când vezi această lume întoarsă dela noi. Oameni, cari nu se văd nicăiri unde e vorbă de munca trudnică pentru luminarea obștească a neamului, dacă această muncă nu este „retribuită”, sau nu servește ca platformă pentru interese particulare, — oameni, la apariția fără nici o energie, — să-i vezi cum se înhamă la munca de sobol, îndatăce interesele lor de gașcă o reclamă. Cât treapad, câtă alergare, câtă energie se desvoaltă, câți bani greu munciți se risipesc, pentruca să le succedă o sfășiere internă, pentruca să înfigă în inimi o nesecată ură între frate și frate și să innomolească în noroiul patimilor orice avânt, orice nădejde de bine, istovindu-ne astfel puterile de rezistență pentru lupta cea mare de-a fi sau de-a nu fi a neamului.

Iar în fața dușmanului ce bate *din afară* la porțile cetății neamului nostru, vei căuta in zadar — iubite cetitorule — aceste energii azi deslănțuite. Energicii lei ai luptelor noastre de sfășiere internă se fac deodată șorecași sprinteni și înfundă toate găurile. Poți să apelezi la energiile lor, — nu te aud, nu te văd. Și să fii vesel, dacă se mulțămesc a sta în ascunzișurile lor și nu se încumetează să iasă. Căci dacă ies, e și mai rău de noi. Ei ies cu brațele încercate cu de tot ce avem noi mai scump și mai sfânt și intră în târguială și vând ce nu-i de vânzare, incasând prețul biblic al blidului de linte.

„...Pe voi vă nimiciră a pizmei răutate și oarba neunire!...”

Duminecă și-a ținut d. dr. Horia Petra-Petrescu interesanta sa conferință publică: „Despre influența curentelor teatrale străine asupra teatrului nostru românesc”. D. Petrescu într-o limbă frumoasă și o predare vioaie a adunat un material extrem de bogat în cadrul acestei conferințe, trecând în revistă literatura dramatică universală și arătând rând pe rând autorii și piesele, cari ar trebui să fie traduse românește și jucate la noi. O sală arhiplină a ascultat cu viu interes conferința d-lui Petrescu. Cor.

DIN ROMÂNIA

Alegeri!

Cine nu ia parte la alegeri — Lalescu și studenții ardeleni din București — Rezultatul alegerilor

De vre-o două săptămâni în România propagandă și alegeri sunt în toi! În afară de ele pe de rând tăcere! Pulsul politic al țării bate dela o vreme atât de „agitat” că nu se știe, dacă organismul mai are și altă viață decât „campania”, „teroarea”, „jos guvernul”, „suveica”, „cartelul rușinos a fost zdrobit”, „cetățenii și-au spus cuvântul” etc.

Oameni citesc gazete! Nu se mai citește altceva... Fără îndoială contingentul cititoarelor revistelor de modă a scăzut, fără să se fi pus, de altfel, vre-o candidatură femeiască. Șeful familiei, de orice culoare politică ar fi, e agitat!... Intreagă familia simte din vorba, din tonul, din întârzierile de zi și noapte că ceva din greutatea „răspândirii” îl apasă. Printr-o explicabilă contagiune, care se exercită de săptămâni de zile, doamna din „Colegiul I” a strămutat în bucătărie partea din dicționarul politic al soțului și toată „teroarea” și „ingerințele” de afară spre a sdrobi spre pildă cartelul încheiat, pe socoteala bucatelor, între servitoarea independentă și sergentul de stradă vecinic guvernamental!

Șeful familiei purtat prin atâtea ospețe a început a fi „alegător” în mâncări. Pe jos nu mai umblă.

Cel din colegiul al II-lea e și mai agitat, până și cei lipsiți de dreptul de vot sunt agitați. Seara stau ceasuri întregi (ca să nu folosim o vorbă mai grea) în fața „Universului”, „Minervei”, „Adevărului” să afle, prin proiecțiuni, rezultatul cu mărunțea — și lasă pustii sălile de teatru, de baluri, de cinematograful!

Prin piețe trăsuri nu se mai găsesc; automobilele aleargă cu o iuteală în afară de regulamentul dela un capăt al orașului la celalalt, de la un local de vot la altul. De la un loc la altul, se aduc vești îmbucurătoare și incurajări cu nemiluita. Grupuri de partizani se arată în raza celor 200 metri la vre-o fereastră — singurul loc unde pot sta și vorbi împreună. Ici-colo se văd grupați oameni ai poliției, jandarmi rurali și jandarmi pedestri. Dar printre toți, tăcut, nepăsător și rece se strecoară fiul satului în uniforma lui de dorobanț sau vânător. El nu ia parte... Nu ia fiindcă e ostaș, dar poate, că nici o părtică din sufletul lui nu e aici. Nu ia parte, fiindcă nici ai lui de acasă nu iau. El multe nu mai înțelege de aici — și nici nu vrea să înțeleagă. Toate vor fi bine, când va fi pogonul mai ieftin, dreptate ceva-ceva mai multă și dări mai puține.

Cu prilejul expulzării lui Lalescu s'a spus de unii ceace s'a făcut și în unele ziare — că studenții ardeleni din București n'au dreptul să tacă.

Fiind membru al „Societății Studenților Ardeleni din București” sunt în măsură să știu ce au crezut și ce n'au crezut colegii mei în această chestie și cum se explică rezerva lor.

Pentru noi chestia aceasta nu e nici atât de mare cum vreau s'o facă unii, nici atât de neînsemnată cum pare pentru alții. Ni-se pare totuși, că a avut parte să fie prea mărită prin faptul că a căzut înaintea alegerilor.

Din informațiile, pe cari le avem până azi nici un om nepreocupat n'ar putea formula cu precizie vina care apasă pe studentul Lalescu. Că e vinovat de fapte ce nu pot fi îngăduite unui student și unui student ardelean îndeosebi reiese din declarații ale unor persoane sau ziare, cari nu-i puteau fi decât favorabile.

Nu știm dacă Lalescu, crescut și instruit în țară, se mai socotea bănașean. Membru al „Societății Studenților Ardeleni” însă — știm, că nu este — și ne pare bine.

Acum când guvernul a revenit asupra acestei expulzări datorită mai mult grabei decât unei intenții hotărâte, ar fi de prisos să se mai lungescă vorba. Țin să adaug atât că studenții ardeleni pe cât au condamnat și condamnat fapta neșocotită a studentului Lalescu pe atât de mult

regretă că un Român a putut fi expulzat de un guvern român, care avea chemarea să-i dea pedeapsa cuvenită.

Rezultatele alegerilor din cele două colegii pentru Cameră sunt, în sfârșit, cunoscute. Ele sunt cât se poate de guvernamentale. Opoziția n'are decât 13 scaune câștigate la colegiul I, cel independent și numai 2-3 la colegiul II-lea, al orașelor. Colegiul III, țărănesc, „zestrea guvernului” va da și mai puține scaune opoziției poate nici unul. Senatul apoi e de obicei și mai puțin ospitalier pentru opoziție.

Guvernul se poate mândri de-acum că va avea o majoritate covârșitoare în Cameră. E, credem, totuși o pierdere că prin căderea unor candidați ai opoziției nu s'a dat prilej de manifestare în sfatul țării tuturor curentelor însemnate din politica României.

Pentru noi Românii din Ungaria e regretabilă căderea unor fruntași conservatori-democrați sau liberali, cari puteau fi de folos în sfatul țării alături de ceilalți. Regretăm iarăși că nici un candidat n'a putut să pătrundă până acum în numele naționalismului democrat, care putea fi reprezentat măcar prin 2 bărbați, dd. Iorga și Cuza, cel mai mare istoric și cel mai mare economist al României.

Correspondent.

Programul partidului naționalist-democrat

Noul partid naționalist-democrat înființat anul trecut de d-nii Iorga și Cuza, are următorul program:

A) POLITICA EXTERNĂ.

1. O politică externă, care plecând dela conștiința unității neamului și a intereselor lui solidar în toate privințele, să întrebunțeze cu înțelepciune toate împrejurările potrivite ce se oferă fără a se angaja în costisitoare și primejdioase alianțe cu Puterile mari, și să caute în același timp și apropierea de vecinii României în Peninsula Balcanică, dobândind în această unire locul hotărât ce se cuvine de drept și după toată tradiția istorică a României.

B) POLITICA INTERNĂ.

Reforme privitoare la clasa țărăneasă.

2. Revizuirea operii de improprietăre dela 1864, în sensul de a se întregi improprietărea acolo, unde s'au dat cu lipsă și de a se înlătura usurpatorii acestor pământuri.

3. Colonizarea pe moșile Statului cu plugari Români aleși, și întemeierea de ferme-model, cu anexe de industrie agricole.

4. Hrănirea Casei rurale, prefăcută în Instituție de Stat, cu excedentul bugetar și cumpărarea de către Casă a moșilor dela Societățile de asigurare și instituții de binefacere.

5. Interzicerea dreptului de a se aduce lucrători străini, întrucât în țară sunt lucrători Români disponibili, și crearea unui Oficiu permanent al muncii.

6. Desființarea prestației.

7. Desființarea capitației (impozitului personal) și așezarea unui impozit progresiv pe venit.

8. Cadastrarea proprietății imobiliare.

9. Organizarea administrativă a proprietății moșnenilor aflați în indiviziune și comasarea proprietății individuale.

10. Încurajarea industriei casnice țărănești.

11. Interzicerea dreptului pentru străini de a lua moșii în arândă.

12. Oprirea prin lege a stabilirii Evreilor la sate.

13. Restabilirea legăturilor tradiționale dintre biserică și școala rurală, prin prelungirea cursului primar până la vârsta de 16 ani, introducându-se într-o măsură mai largă învățământul practic, agricol și religios.

14. Desființarea tutelei statului asupra băncilor populare și consituirea lor în federații independente.

15. Desvoltarea cooperăției rurale și preferarea obștilor sătești la antreprize și furnituri, față cu ori cine alții, la prețuri egale.

16. Ținerea în seamă a vechiului drept vicinal (protimisie), față de sătenii din satele apropiate, la vânzarea de moșii.

17. Sporirea impozitului pentru acei cari nu-și caută singuri moșile.

18. Stabilirea în dreptul succesoral a unui minimum în împărțirea proprietății țărănești.

Reforme privitoare la clasa de mijloc.

19. Reformarea în sens practic a școlilor de comerț și meserii și acordarea prin lege de garanții și de ajutoare materiale absolvenților români.

20. Crearea de școli practice de industrie și comerț și instalarea în regiunile amenințate de concurența străinilor a unor depozite de produse și mărfuri, pentru vânzarea en-gros a acestor mărfuri la comercianții români.

21. Crearea unui Credit comercial și industrial pentru ajutorarea comercianților și industriașilor români.

22. Înlăturarea străiniiilor dela furnituri și lucrări și acordarea lor de preferință la asociații de meseriași români.

23. Scutirea de patentă pe timp de un an de zile a micilor întreprinderi comerciale și industriale.

24. Naționalizarea industriilor care se bucură de favoarea legilor protecționiste.

25. Măsuri de înfrânare a falimentelor frauduloase și înfrânare a cartelurilor și trusturilor comerciale și industriale; schimbarea legilor comerciale în sensul înfrânării moratoriilor.

26. Declararea și verificarea capitalului inițial al comerciantului începător, de către Camerele de Comerț.

27. Asigurarea lucrătorilor și muncitorilor români în contra a cidentelor muncii și bătrânețelor, cu protegierea muncii minorilor și femeilor în fabrici.

28. Monopolul asigurărilor de către Stat.

29. Organizarea pe nouă baze arbitrară a legislației privitoare la conflictele muncii.

30. Transformarea docurilor, făcându-se din ele debușuri de capetenie ale producției agricole și industriale românești.

31. Înlăturarea tarifelor privilegiate de C. F. R. pentru societățile străine.

Reforme privitoare la clasa dirigentă.

32. Naționalizarea învățământului și a educației în școala, fără a se excepta școlile particulare.

33. Apropierea Universităților de desvoltarea și nevoile actuale ale neamului și autonomia lor desăvârșită.

34. Organizarea autonomă a clerului și crearea unui fond religios.

35. Școli de administrație, inamovibilitatea administrativă a tuturor funcționarilor Statului, județului și comunei.

36. Îmbunătățirea sorței materiale a Corpului didactic.

37. Încurajarea mișcării artistice naționale.

38. Crearea unei Academii comerciale în porturile dunărene, Galați sau Brăila, pentru formarea înaltei culturi comerciale și industriale.

Reforme cu caracter general.

39. Ridicarea ostirei române până la o putere măcar îndoită față de aceea a oricărui Stat balcanic și educația militară a poporului.

40. Scoaterea Evreilor din armată.

41. Monopolul alcoolului și educația anti-alcoolică prin școală și armată.

42. Crearea Casei Spitalelor rurale și urbane.

43. Crearea de biblioteci populare în toate centrele urbane și rurale.

44. Incompatibilitatea între funcțiunile publice și demnitățile politice și situațiunea de membri în consiliile de administrație ale societăților străine.

45. Soluția problemei jidovești prin eliminarea Jidanilor, desvoltând puterile productive ale Românilor și protegiind întreprinderile lor.

46. Recunoașterea dreptului învățătorilor și preoților de a fi aleși în Parlament.

47. Mărginirea prin lege, conform Constituției a dreptului scrisului la Români.

48. Aplicarea eficace a măsurilor penale prevăzute de lege în contra scrierilor pornografice.

49. Votul universal pentru Români și reprezentarea minorităților.

Litere — Arte — Științe

CÂNTEC.

Răsfățată 'n visuri
Dorurile-ți culci,
Somnul ți-l veghiază
Îngerășii dulci.

Razele de lună
Prin ferești se cern
Și ție copilo
Leagăn îți aștern.

O pribeagă rază
Flutură pe mal
Și pe dealuri cântă
Jalnic un caval.

Plâng sălcâmiu molcomi
Și plâpândul crin,
Luna trece ulmii; —
Fie-ți somnul lin!

A. Cotruș.

„Reuniunea de cântări din Brașov“

III.

— Reactivarea —

Și acum să trec la afirmațiunea prietenilor mei, că „nu sunt cântăreți“. Voi căuta să le dovedesc tocmai contrarul și pentru ca să-i conving voi aminti numele mai multor persoane onorabile din societatea românească a Brașovului. Voi înșira mai întâi în mod alfabetic, după poziția lor socială și după voci, pe acei prieteni și cunoscuți ai mei, cari sunt *cântăreți*, dorind, ca ei să devină *cheag* puternic și stabil al viitoarei noastre reuniuni:

La tenor d-nii: inv. R. Ardelean, inv. I. Baboie, părintele P. Debu, albinistul A. Gămulea, tipograful D. Jaliu, prof. dr. Lacea, inv. D. Marcea, cant. G. Mercheșan, inv. D. Mușlea, inv. N. Oancea și prof. dr. St. Stinghe, cu totul 11 bărbați. La bas d-nii: albinistul G. Baboie, inv. N. Furnică, albinistul I. Murăroiu, prof. V. Neguț, comerciantul I. Peteu, inv. G. Preșmerean, prof. I. Pricu, prof. dr. N. Stinghe și începând din luna Mai — de-ar sosi odată! — și subscrisul, — prin urmare 10 bărbați, cu totul deci 21 bărbați, foști membri activi ai reuniunii și buni cântăreți.

Dacă la acest număr am mai adauga zicem numai 6 elevi dintre cei mai buni cântăreți ai gimnaziului nostru superior și ai școlii noastre rom. sup. am avea 27 cântăreți activi, un număr în tot cazul suficient pentru a pune în picioare o reuniune și a secera sub dirigența unui măestru ca Dima, cele mai frumoase succese. Dar oare vechii și bine apreciații noștri cântăreți, cum sunt de pildă preoții dr. Saftu, I. Prișcu, profesorii G. Chelariu, M. Banciu, A. Ciortea și alții n'ar simți în momentul reînvierii reuniunii pătrunzându-le inimile fiorii însuflețirii sfinte pentru o cauză culturală-socială atât de mare și oare nu s'ar înșira și ei cu dragoste sub flamura prevestitoare de zile mai bune a reuniunii noastre jubilar? ! Dumnezeu și dragostea lor de neam să le dea acest gând bun!

Și acum să trec la înșirarea damelor noastre cântărețe. Reuniunea noastră viitoare e în fericita situație de a avea un buchet de cântărețe cu multă dragoste pentru cântecul nostru, în persoanele membrilor corului bisericesc. Sunt cam 14 la număr, dacă îmi aduc bine aminte, căci e mult de atunci de când n'am avut plăcerea și bucuria să cânt alături cu dânsule. Să luăm deci numărul 14 — fie într'un ceas cu noroc! — și rog din depărtarea dureroasă, care mă desparte de cei ce-mi sunt dragi să se înșire în hora mândră a reuniunii noastre următoarele d-șoare: surorile Muntean, surorile Dușoiu, surorile Chicomban, surorile Branisce, apoi d-șoarele L. Bogdan, A. Damian, Jaliu, Roncea, A. Moldovan și altele, cari nu-mi vin acum în minte! Și sunt sigur, că toate d-șoarele amintite vor

urma cu drag unui apel al tinereții și al comitetului reuniunii la muncă adeseori nerăsplătită, dar frumoasă a reînvierii reuniunii noastre.

Dar oare damele din comitetul reuniunii femeilor române din Brașov nu s'ar decide în fața acestei porniri spre săvârșirea unei munci eminamente naționale să permită intrarea în reuniunea de cântări d-șoarelor instructoare ale *internatului nostru de fete* împreună cu câteva din elevele din cursul superior și cu voci bune, luând în considerare, că cultura muzicală, pe care ar primi-o aceste eleve în sânul reuniunii de cântări, este doar o comoară neprețuită de cunoștințe și simțiri naționale?!

Iar doamnele noastre, cari în trecut au făcut parte din reuniunea noastră, cum sunt d-nele E. Navrea, M. Ciortea, R. Oancea, și V. Onițiu, ar putea oare să stea indiferente față de o astfel de acțiune măreață? Mă adresez cu deosebire damelor noastre măritate, căci exemplul lor ar fi hotărâtor pentru participarea unui număr cât mai mare de cântărețe în viitoarea reuniune.

Iată dar o serie întreagă și mândră de cântărețe bune și culte, cari împreună cu bărbații ar putea constitui cu ușurință o reuniune de 50, 60 și poate mai mulți membri cântăreți activi.

Iar în schimb pentru acest mic semn de dragoste față de cântecul românesc ce „jertte“ așa grozane s'ar cere dela toți cei vizați? ! O nimica toată: la săptămână o repetiție pentru bărbați și una pentru dame, iar în ajunul concertelor câteva repetiții comune! Dar reuniunea viitoare n'ar îngreuna nici munca membrilor din corul bisericesc, căci d. Dima ar reduce repetițiile acestui cor la minimum necesar și aceasta cu atât mai ușor cu cât prin cercetarea repetițiilor reuniunii din partea membrilor corului bisericesc, acest cor și-ar înmulți în același timp și propriul repertor pentru excursiunile sale artistice. Ar mai fi apoi de amintit încă câteva „jertte“, cari însă între împrejurări sănătoase și între oameni conștii se reduc la zero, adică cercetarea regulată și punctuală a repetițiilor și în caz de pedeci serioase prezentarea unei *scuze* dirigențului, pentruca acesta să fie în fiecare moment în curat cu prezența și absența membrilor.

A amâna reactivarea reuniunii pe toamnă — cum zice prietenul — înseamnă o nouă trăgănare ad *calendas graecas*. Apoi mi-e teamă că la toamnă, adică la începutul anului jubilar, când ne-am apuca cu toții, — poate cu mai puțină însuflețire dar cu atât mai mare rușine și groază în oase de-a nu perde și anul jubilar prin neactivitate, — să scoatem carul din glod, să nu se rupă cumva oiștea carului și să scoatem din nămolul de trei ani în loc de un Făt frumos, vighuros și puternic — o babă fără dinți. Să pornim deci de cu vreme munca de reînviere cu atât mai mult, cu cât anul acesta ne oferă cel mai bun privilegiu. În luna aceasta (Februarie) s'ar putea pune în mișcare toți cei doritori de muncă iar cu începutul lui Martie v. repetițiile s'ar putea relua și ar putea continua în liniște timp de patru luni, adică până la sfârșitul lui Iunie v. când se încep vacanțele de vară.

Modalitățile de-a pune în mișcare lumea sunt iarăși de tot simple. Membrii comitetului reuniunii și bărbații = cântăreți amintiți mai sus să țină o consfătuire, să se pună în conțelegere cu d. Dima și să lanseze un apel călduros către doamnele și d-șoarele noastre, stabilind în același timp și termenul unei consfătuiri generale a tuturor celor chemați și interesați. Convocarea unei adunări generale a reuniunii înainte de începerea repetițiilor ar fi după părerea mea, o încercare greșită. Las' că o atare adunare nici n'ar avea rezultatul dorit pe singurul motiv, că comitetul n'ar avea deocamdată pe cine să chema la adunare, decât poate pe membrii onorari și pe cei câțiva membri ai secției de gimnastică, căci alți membri după o întrerupere de peste 2 ani a activității reuniunii *nici nu există*. Comitetul reuniunii însă se poate întruni în ședințe, în care să treacă la procesul verbal mișcarea care s'a pornit, să notifice maestrului Dima cele hotărâte în consfătuirile neoficiale, să-l roage a primi conducerea ar-

tistică a reuniunii și să-l angajeze în condițiunile stabilite în înțelegere cu dânsul cu rugarea, ca să înceapă de urgență repetițiile. În același timp comitetul să lanseze o listă pentru înscrierea membrilor sprijinitori și deabia după aceasta și după începerea repetițiilor să convoace o adunare generală, în care să se facă raport despre cele petrecute și să se aleagă noul comitet.

Aceasta ar fi în împrejurările date, după părerea mea, cel mai potrivit și expeditiv demers, care nu stă de loc în contradicție cu statutele reuniunii.

Și acum încă câteva cuvinte de încheiere.

Când m'am hotărât să aștern pe hârtie expunerile mele, am simțit în sufletul meu necesitatea arzândă să contribuie și eu de-aici din depărtare cu o cărămidă modestă la clădirea din nou a unei instituțiuni culturale, a cărei drept de existență stă mai pe sus de orice indoială.

S'a făcut în timpul din urmă multă vorbă în jurul unei „primeniri“ în viața noastră publică ba într'un regretabil exces de zel s'a vorbit pe contul „primenirii“ chiar despre delăturarea bătrânilor noștri și înlocuirea lor cu forțe tinere „oșelite“ Solia primenirii o salutăm cu toții cu bucurie, însă fără adausul unor „primenitori“ nechemăți. Noi brașovenii, suntem din toată inima pentru o primenire împreună cu „bătrâni“ noștri, dovadă participarea unora din acești „bătrâni“ dar cu inimi tinere cum sunt d-nii Lengher și Tunarul din Dumbrău, la exercițiile de gimnastică, dela care lipsesc — durere — prea mulți mai „tineri“.

Să încingem deci hora primenirii și noi brașovenii, bătrâni și tineri fără deosebire, și să aducem ca primă jertfă pe altarul primenirii noastre naționale reînvierea reuniunii de cântări.

Iar priviți la serbarea cântecului românesc din Lugoj, Arad, Năsăud, Caransebeș, și văzând aceste — sufletul nostru fie cât de înclăștat de ghița nepăsării, să nu înțeleagă glasul timpului?! Și-apoi stăm doar în ajunul jubileului de 50 ani al reuniunii noastre... și nu vă duce oare gândul la o serbare măreață a cântecului ginte latine în vara anului 1913, când frați de acelaș sânge fără deosebire de ținuturi și granițe se vor întreca la aceeaș serbare în preamărirea cântecului strămoșesc?! Dar să nu merg prea departe. Oare la adunarea jubilară din anul acesta a „Asociațiunii“ și a „Fondului de teatru“ să nu fie datoare și reuniunea noastră să aducă tributul de cunoștință al brașovenilor, mărețelor figuri, cari ne-au dat impulsul puternic la o nouă viață mai bună și mai fericită?!

Dar mă opresc... și încheiu.

Cei, pe cari scrisul meu nu i-a putut deștepta din letargia lor, să doarmă mai departe. Cei, pe cari — fără voie — i-am jignit cumva, să arunce cu pietre asupra mea, iar cei cari au înțeles glasul chemător al timpului — să-și facă de urgență datoria.

Victor Branisce.

Concertul și balul tinereții universitare din Cluj

5 Martie va fi zi memorabilă în istoria manifestărilor artistice românești. Tot ce a avut mai ales pământul românesc, toți admiratorii și înțelegătorii artei noastre au venit să aziste la aceasta grandioasă serbare artistică, care a creat un nou punct pentru o nouă viață de înțelegere și muncă românească la Cluj.

Glasul tinereții univ. rom., care a cerut ajutorul obștei, îndemnul mecenatului Stroiescu, care prin faptă a luminat cărările minții noastre, puterea de vrajă și stăpânire a artei au fost înțelese în toate colțurile românizmului.

Festivitățile s'au început seara la 9 ore în spațioasa sală a „Redutei“, care n'a avut poate nici când atâta lume românească și aleasă. Sala în care s'a decretat unirea Ardealului cu Ungaria — o ironie a sorței — e stăpânită de un puternic duh românesc, geme de intelectualii unui popor care totuși trăiește, iar astăzi își înțelege menirea lui istorică.

În scaunele prime văd pe cei mai distinși frunțași ai neamului nostru: Dr. Teodor Mihali, Dr. Șt. C. Pop, Dr. Ioan Mihu, Dr. Nicolae Oncu, Dr. Ioan Vaida, Hossu Longin, Dr. Vasile Lucaciu, Dr. Gavrilă Tripon, Dr. Popescu, Dr. Moldovan, Dr. Iuliu Maniu și Dr. Alexandru Vaida-Voevod.

Lumina feerică, care o revărsau becurile electrice dădea un aspect strălucitor salei; toaletele splendide și frumosul costum mai marcant, mai original și mai poetic decât toaletele ne dădea priveliște artistică, ne făcea icoana unei lumi ideale fermecătoare, unde nu mai sunt griji pământeste, ci o vecinică feerie.

Festivitatea artistică a început-o domnul Ștefan Mărcuș, cântând aria „Rigoletto” de G. Verdi, apoi din Bajazzo de R. Leoncavallo.

A cântat cu multă putere și farmec Publicul a fost adânc emoționat, iar când s'au sfârșit celea din urmă acorduri, a erupt în aplauze frenetice.

Punctul al doilea l'a avut doamna Veturia Triteanu, cântând din aria „Cavaleria rusticana” de Mascagni. Glasul limpede și disciplinat al artistei în seara aceasta și-a ajuns apogeul recorderilor, nici când n'am auzit-o, cu atâta farmec, vrajă, sugestionând sufletul omenesc în lumea cântărilor.

Punctul al treilea l'a avut d-șoara Lucia Murășan, cântând la pian fantezia de concert „Doina” de L. Murășan, apoi „Allegro finale Appassionata” de L. Beethoven. Clapele mânate de degetele artistei, ne aduceau sunetele înviorătoare ale unci fantezii îndepărtate.

Punctul al patrulea l'a avut doamna Virginia dr. Bașiota, cântând aria „Il re pastore” de Mozart, apoi „Vino bade iar acasă” de T. Brediceanu, acompaniată fiind la vioară de soțul dânei dr. B. Bașiota, iar la pian de d-șoara Lucia Murășan. A cântat cu multă gingășie și simț artistic. Farmecul de pe vremuri premenit, a fost aplaudat cu căldură din partea publicului.

Punctul al cincilea l'a avut domnul Ștefan Mărcuș, cântând „Serenada” de Murășan și „Foaie verde de pe nuc” de Brediceanu.

Programul acesta bogat l'a încheiat cântecul „Astă noapte te-am visat” de Brediceanu și „Jelui-m'ăși jelui” de Dima, cântată de doamna Triteanu. Cântările din urmă izvorite din geniul melodic al neamului nostru, rupte din sufletul nostru, au fost executate în o splendoare și formă desăvârșită.

Când publicul era stăpânit de emoțiile adânci ale artei deodată apare un grup de călători voynici, tineri universitari sub conducerea lui Ioan Lup stud. med. și anume: Iosif Lazar, Onoriu Ganea, Laurențiu Oanca, Oct. Pop, Olimpiu Poparadu, Iosif Stoichița, Ioan Solomon, Sabin Murășan, Gregoriu Bigi, Aurel Gligor, Eugen Bunea, Dumitru Hohoni, Mișca și Cupșa. Au jucat cu simț și mult foc „Călușerul”, „Bătuta” și apoi „Hora Sinaei” producând o impresie extraordinară. — Cămașa largă împodobită cu cusături, opincile legate cu fâșii roșii, brăul vânăt aruncat peste umeri și căciulile de miel împodobite cu pantlică și pană prindeau atât de bine pe tinerii cari ne dădeau tipul ideal al flăcăului înfrățit cu ogorul și câmpiile mănoase și rodnice. Jocul călușerilor a produs o adevărată atmosferă românească pentru întreaga serbare artistică.

După aceste momente de revelație artistică, lărgindu-se cercul horei să începe dansul splendid în rotiri nesfârșite, și cum nu se vedea decât o lume de oameni, variațiile de colorii și splendori artistice ne dădeau un caleidoscop de vederi poetice, în cari toaleta să părea, că se întrece cu portul național pentru întâietate.

Nici când n'am văzut mai marcantă frumusețea și originalitatea portului național, care cu avânt puternic se ridică zilnic la locul ce-i compete. — În învălmășala groaznică, ce stăpânește prin sală, mi-a fost imposibil să însemn numele tuturor doamnelor și domnișoarelor, de aceia rog să fiu scuzat pentru vre-o eventuală trecere cu vederea. Iată lista d-nelor și d-șoarelor, cari au luat parte la concert și dans, care m'am silit să fie cât se poate de completă:

Doamne: Elena Hossu-Longin (Deva), Eleftera Mihali, Deș, Otilia Pop, Gherla, Aurelia Nicoară, Cluj, Dora dr. Poruțiu, Cluj, Cornelia Foruțiu, Dezmir, Văd. dr. Ilez, Cluj, Olimpia Moldovan, Turda, Eugenia Tripon, Bistrița, doamna dr. Domide, Deș, Lucreția Micșă, Deș, Veronica Moldovan, Cara, doamna Florescu, Ighiu, Letiția

Pașca, Geaca, Marg. dr. Meșter, Sasca, Măr. Montia, Șiria, Regina Moga, Apahida, Laura Ranta, Cluj, Valentina Oarga, Cluj, Elena Simu, Cluj, Valeria Pop, Cluj, Ana Morariu, Cluj, Elisabeta Roman, Medias, doamna Vaida, Deș, Lucreția dr. Bârle, Sigetul-Marmației, Rozalia Murășan, Beiuș Lucia Pășcuțiu, Cluj, Amalia Drăgan, Cluj, Ana Mota, Cluj, Mariți Petricaș, Turda, doamna dr. Domide, Deș, doamna Ranta Cluj, Ana Radu, Cluj, Hereclean Maria, Cluj, doamna Toșan, Cluj, doamna Coroian, Batiz, Veturia Pop, Bistrița, doamna Florea, Oravița, Lucreția dr. Moisil, Năsăud, Susana Murășan, Lona, Maria Bojan, Cluj, Elena Pușcariu, Cluj, Leontina Popescu, Jucul-de-jos, Ana Beju, Cluj.

D-șoare: Zoe Bian, Făget, Irina, Mariți și Eugenia Ciortea, Cojocna, Elena Moisil, Năsăud, Letiția Murășan, Năs ud, Olivia Florea, Cluj, Silvia Pop, Jucul-de-jos, Camila Murășan, Beiuș, Mărioara Cheresteș, Bara, Tița Ciuta, Cluj, Cornelia Pap, Morlaca, Aurelia și Alesandrina Popescu, Toplița, Elena Stanciu, Bistrița. Beti Precup, Răbnișoara, Leti Moga, Apahida, Cornelia Pop, Luger, Silvia Ramonțan, Gărbău, Beatrice Ilea, Cluj, Silvia Nemes, Ujfalău, Rozica Mota, Cluj, Otilia Pop, Gherla, Viola și Lavinia Poruțiu, Almaș, d-șoara Baișan (Bucium), Elvira Giurca, Feneș, (Munții-Apuseni), Augusta și Livia Coroian, Batiz, Tincuța Pop, Năsăud, Cornelia Pordea, Gherla, Maria Orșoleac, Cluj, Corneia, Tătar, Cluj, Eugenia Pașca, Geaca, Iudita Ciungan, Cara, Miși și Veta Toșan, Cluj.

Acestui succes ideal nu i-a rămas în urmă cel material, întru cât la cassă s'au adunat vre-o 2700 cor., iar înainte s'au trimis cassierului tinerimei peste 1500 cor.

Coresp.

INFORMAȚIUNI

Arad, 7 Martie 1911.

De-ale noastre.

Apel. Suntem rugați să publicăm următorul apel: Munții despre miază-noapte înconjură comuna cea mai nfericită a „Moților”, comuna „Mogoș”. Este știut, că Moțul din această comună, traiul său îl câștigă la țară. Comuna, care în munții săi e răspândită, din veacuri bătrâne să bucură de patru biserici creștine române. Situația comunei e așa încât fieștecare biserică din această comună a înălțat școala ei. Așa și noi „Mămăliganii”, având biserică, am făcut și școala, care până astăzi dă dovadă despre chemarea ei. Suntem așa numiți „Moți”, dar Români cu moravuri și datine românești: suntem creștini gr. or. cu credință cătră Dunezeu. Școala noastră făcută din lemn (ramuri verzi) era bună odinioară pentru micuții „Moți”. Aceștia erau dedați în locașul ei. Astăzi se pretinde mai mult. Se cere să avem școală de zid! Comuna bisericască foarte mult stăruie să poată face lucrul acesta, dar poporul credincios, care chiar și astăzi poartă sarcina cheltuelilor cu restaurarea lăcașului sfintei Biserici, nu mai poate jertfi. Trebuie să apelăm! „Da, noi „Moții” români, creștini ai sfintei biserici gr. or. apelăm la Românii noștri creștini, să binevoiască cu ajutorul lor a înlesni speșele poporului sărac dela această biserică ca să-și poată zidi școala pe care o au prețuit-o și atunci când au fost numai din ramur. edificată. „Moții” strigă, în credință dumezeiască: „Creștine, iubește pe aproapele tău, ca pe tine însuși” — și-l ajută! Toți acei binefăcători, cari nu lasă pe acești părășiți „Moți”, să piară în desvoltarea lor, să binevoiască a trimite ajutorul lor la comuna bisericească gr-or. din Mogoș-mămăligani, (u. p. Bucsum) pentru edificarea școalei. Mogoș-mămăligani, în Ian. 1911. Vasile David, paroh gr-or.

Logodnă. D-șoara Letiția Stăvoacă (Ilvama) și d. dr. Teodor Miron medic (Telciu), logodniți.

Felicități!

Rectificare. Păr. Ioan Bunea ne vestește, că d-sa n'a participat la congregația din Făgăraș, ținută la 28 Febr. n. a. c., dupăcum se anunțase.

Aviz! Comitetul despărțământului Diciosân-mărtin al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român” aduce la cunoștința celor interesați, că prelegerea populară anunțată pentru 26 Februarie 1911 în comuna Chirileu și amânată din cauza târgurilor și ospetelor îngrămadite, se va ține la 12 Martie 1911 la orele 12 din zi.

Petrecri.

Serata din Blaj. Cu ocaziunea începerei „Carnavalului” Sâmbăta seara „Reuniunea femeilor Române” a aranjat o serată, în „Casina Română.

S'a vorbit despre marele beliduce „Napoleon Bonaparte”, făcându-se proiecțiuni cu schiop-ticonul. A vorbit d. Ștefan Pop, profesor. Punctul al doilea a fost sortirea obiectelor puse la loterie. Au produs mult haz și veselie. În urmă a urmat dans foarte animat care a durat până târziu.

Înainte de începerea Seratei, prezidentul Reuniunii d. dr. Izidor Marcu a ținut o cuvântare.

A plăcut foarte mult, fermecând pe toți, drăgălașa d-șoară Irina Nistor, care a fost regina acestei restrinse petrecri.

Din patrie.

Shakleton la Budapesta. Locotenentul Shakleton, vestitul explorator al polului sudic, petrece de câteva zile la Budapesta ca oaspele d-lui Alexandru Hegedüs. Foile ungurești țin mult la părerea favorabilă a exploratorului Shakleton, care s'a îndrăgostit atât de mult de „Felix Hungaria”, încât e hotărât să viziteze încă odată Budapesta, unde se simte atât de bine, împreună cu soția sa.

Din străinătate.

Orgie într'o biserică. Ziarul „Riec” din Petersburg anunță că în biserică cazarmei cavaleriștilor din Petersburg s'a petrecut noaptea trecută un eveniment nemai auzit.

Un mare număr de cavaleriști s'au închis cu femeii în biserică, unde au format un chef care s'a transformat într'o adevărată orgie.

Patrula trecând prin fața bisericeii și văzând lumină a crezut că sunt hoții.

Soldații au spart ușa și au fost astfel martori oculari ai orgiei.

Toți organizatorii acestui chef monstru au fost arestați, unul din ei s'a sinucis.

Sfântul Sinod a închis biserică, care va fi din nou sfințită.

Prima femeie aviatoare în Austria. D-ra Gérome, artistă la Stadt-Theater din Viena, care a luat dela Illner lecții de pilotaj, va face în curând un sbor cu un aeroplan.

E prima femeie aviatoare în Austria.

Canal între Volga și Don. Din Petersburg vine știrea, că s'a numit o comisiune specială care să studieze terenul pe unde s'ar putea săpa un canal, care să lege fluviul Volga de Don. Prin realizarea acestui plan se va putea naviga direct din Caspica în Marea Neagră, iar dacă se va săpa și un canal între Nipru și Riga, atunci se va stabili o legătură neîntreruptă între Marea Baltică, Marea Neagră și Marea Caspică.

Casa de pensii pentru artiști. Din München se anunță, că principele regent a dat, cu prilejul celei a 90-a aniversări a nașterii sale suma de 100.000 mărci spre a se înființa o casă de pensii pentru artiști.

Focuri de revolver pe stradele Belgradului. Albanzul Ibrahimovici a tras astă-noapte cu revolverul în Turcul Satșir Aga, fără să-l nimerească. Apoi Ibrahimovici a luat-o la fugă, trăgând asupra celor cari îl urmăreau. A rănit doi trecători și pe un jandarm. Un alt jandarm a tras asupra Albanzului, rănindu-l grav. Ibrahimovici a fost transportat la spital.

Acest incident a pricinuit o mare senzație.

Azil pentru pelerini la Mecca. Din Cairo se telegrafiază, că pentru pomenirea pelerinajului de anul trecut al Kediului la Mecca, s'a adunat în tot Egiptul, pe cale de subscripție națională, aproape un sfert de milion franci pentru construirea, la Suez, a unui azil destinat adăpostirii pelerinilor musulmani nevoiași, cari fac drumul la cetatea sfântă a Islamului.

Agitația funcționarilor destituiți ai vechiului regim turcesc. În urma refuzului ministrului de interne de a-i reintegra în posturi vre-o 300 foști funcționari ai regimului hamidian au început să se agite, amenințând cu meetinguri de protestare contra sectarismului comitetului tânăr-turc.

Un căpitan rus bănuit de spionaj în Galiția. Din Lemberg vine știrea, că baronul Struwe, căpitan în armata rusească, bănuit de a fi fost complicele logodnicei sale Weber la acte de spionaj în Galiția va fi mâine pus în libertate, de oarece instrucția a dovedit nevinovăția lui.

D-ra Weber, din contra, va fi menținută în prevenție, împotriva ei existând grave indicii de culpabilitate.

Un savant victimă a razelor Roentgen. Savantul medic Wilson din Londra a murit ieri în urma unor suferințe atroce, — victimă a experiențelor sale în tratarea unor anumite boale prin razele Roentgen.

Sunt câțiva ani de când Wilson, de pe urma acestor experimentări, se alesese cu o chinuitoare boală de piele.

În 1908 a trebuit să i-se amputeze două degete; în 1909, o mână, iar în 1910, cu stoicismul unui adevărat martir al științei, și-a sacrificat și cealaltă mână eforturilor sale în căutarea perfecționării metodei sale de vindecare prin razele X.

Desvoltarea aeronauticii militare în Franța. D. Berteaux, noul ministru de războiu, luându-și în primire postul, a declarat jurnaliștilor, veniți să-l felicite, că-și va da toate silințele să introducă în organismul apărării naționale toate reformele recunoscute ca necesare.

În deosebi, va favoriza dezvoltarea aeronauticii militare.

„*Franța — a spus ministrul — e incontestabil o forță considerabilă, ca organizațiune militară pe uscat și pe apă. Asta însă nu ajunge. Franța trebuie să facă toate sacrificiile materiale, spre a deveni prima Putere din punctul de vedere, al aeronauticii în serviciul apărării naționale.*”

Congresul american. Am anunțat și noi la timpul său ajurnarea congresului din America de Nord până la 6 Aprilie a. c. Referitor la motivele ajurnării s'au lăsat diferite știri, cari se contrazic. Acum se știe cu positivitate cauzele ajurnării.

În deosebi două au fost chestiunile, cari au provocat lupta între partidele congresului: legea despre comisia tarifei vamale și contractul de reciprocitate cu Canada.

Comisia tarifei tinde după înmulțirea membrilor comisiei și mărirea cercului lor de activitate. Contractul de reciprocitate între Statele Unite și Canada vrea să reguleze afacerile comerciale și vamale între cele două părți. Natural ambele proiecte au aderenți și contrari. Pe planul prim însă este contractul cu Canada. Pe cât de populară și dorită este regularea afacerilor comerciale și vamale cu Canada de locuitorii Americii, pe atât de odioasă este înaintea membrilor congresului. Căci în congres e reprezentată clasa industriașilor mari, cari în noul proiect văd primul pas de nimicire al industriei protejate reprezentată prin dâșii. Membrii congresului însă se tem să ia o poziție ostilă și pe față contra acestui proiect gândindu-se la masele mari ale publicului alegători care simpatizează cu acest proiect și așteaptă votarea lui.

Drept aceea au adus în legătură acest proiect cu cel al comisiei de tarifă, deși nu au nici o legătură între sine. Planul lor însă a fost, ca excepționând unele puncte de fapt nepopulare ale tarifului să poată vota și contra proiectului de reciprocitate cu Canada și astfel să scuze căderea acestui proiect cu odiul celui dintâiu.

Democrații au luat poziție contra proiectului de reciprocitate din motivul, că dâșii având majoritate la alegerile din Noemvrie au voit să valorizeze această majoritate înainte de termenul legal, care este la toamnă. Aceasta o pot face însă numai așa, dacă necesitează convocarea unei sesiuni extraordinare.

De aici obstrucția lor contra acestui proiect de altfel simpatic înaintea lor. Și aceasta le-a și succedat. Președintele Tat a convocat pe 4 Aprilie sesiunea extraordinară a Congresului, când de bună seamă se va vota proiectul de reciprocitate elaborat în spirit democratic.

Diamantul. Imitațiile de diamant pe zi ce merge sporesc ca ciupercile după ploaie. E deci cel puțin interesant modul, prin care recunoștii nestimata de falsificațiune. Deja Plinius Gaius sen. amintește în cartea sa „Historia Naturalis” că litografiile de pe vremuri cuprinzând fire de diamant în bucată de fier fără multă greutate săpau cu ele alte materii mai moi. Azi le folosesc fereștrarii spre același scop. Acesta este cel mai sigur criteriu al diamantului veritabil, însă mulți îl înțeleg fals. Pretind adevăc, că orice piatră ce sgarăie sticla e diamant. O părere cât se poate de greșită. Diamantul nu sgarăie, ci taie sticla. Și pânăce sgarând sticla cu altă piatră, abia în cazurile cele mai rare se va pocni pe urma tăieturei, diamantul totdeauna o despică.

Ochiul deprins însă cu mult mai bine judecă din felul cizelirii diamantului. Dar cele mai sigure moduri de a cunoaște nestimata este stropirea cu acid fluoric, care disolvă toate pietrele afară de diamant și pisatul de borax, cu care învăluind piatră o încălzim bine la vâpaie de spirt și subit o aruncăm în apă rece. Dacă diamantul e fals, în urma acestei probe radicale se sparge în bucăți, la din contra va fi chiar mai strălucitor, mai frumos.

Regele Bulgariei la Viena. Regele Ferdinand al Bulgariei a vizitat la Schönbrunn pe împăratul și regele Francisc Iosif. Cu acest prilej a mulțumit regelui nostru pentru felicitarea sa adresată lui la aniversarea de 50 ani a nașterii sale. Regele Ferdinand era îmbrăcat în civil și vizita a durat peste o oră. Acestei vizite i-se atribuie o deosebită însemnătate, de-oarece aceasta este prima vizită alui Ferdinand la regele nostru ca rege încoronat al Bulgariei. Și regele Ferdinand a datorit mult cu această vizită regelui nostru încărunțit nu numai, pentrucă regele Ferdinand a întreținut legături intime cu familia domnitoare din Austro-Ungaria, dar independența Bulgariei s'a făcut și cu învoirea Austro-Ungariei, ca putere cu influență în chestiunile orientale.

Actul regelui Ferdinand se privește ca o învoire a relațiilor bune și amicale ale Monarhiei noastre de pe timpul principatului Bulgariei.

CRONICA EXTERNĂ

Prezentarea guvernului din Franța în Cameră

De mult nu s'a arătat atâta interes față de un guvern în Franța, ca față de a lui Monis. Formarea cabinetului deja a stârnit îngrijorări în toate părțile, căci împrejurările între cari s'a compus au purtat în sine deja semnele nesiguranței. Se știe, că actualul guvern s'a format din elemente diferite, unii chiar contrari declarați ai principiiilor, cari au cauzat căderea lui Briand. Astfel secretarul de stat Constant a fost un mare dușman al separațiunii bisericești de stat, iar acum face parte ca factor important într'un guvern, care își datorește existența chiar luptei statului contra bisericești. Doar cea mai gravă învinuire, ce i-s'a adus lui Briand a fost indulgența în executarea legii referitor la separațiune. Interesul cel mare al publicului a fost deci motivat. Toate tribunele ziariștilor au fost ocupate.

Nu mult după intrarea în Cameră, Monis suie tribuna și citește declarația guvernului.

A început cu politica externă, declarând, că și politica actualului guvern va fi aceeași ca și a guvernului precedent; străduința nestrămutată după susținerea păcii universale prin alianțele și ențentele existente. Pătruns de aceleași sentimente ca și celelalte puteri europene, și Franța va trebui să îngrijească în mod deosebit de armata pe mare și uscat, care este cea mai mare garanță a păcii universale.

În politica internă a noului guvern se va năzui să introducă darea de venit pe baze sănătoase și echitabile, mai departe se va reforma legea electorală și pensionarea funcționarilor dela căile ferate. Funcționarii dimiși cu prilejul grevei vor fi reprimiți, afară de aceia, cari au fost condamnați pentru crime anarhice. La sfârșit asigură executarea pe toată linia a separațiunii și apărarea școalelor laice.

Declarația lui Monis a fost primită în mod diferit. S'au auzit glasuri pro și contra la deose-

bitele puncte de program. Numai declarația referitor la politica externă a republicei a fost primită cu aprobarea aproape unanimă a Camerei.

A urmat apoi dezbaterile programului guvernului, în care unii au discutat formarea guvernului pe cale anticonstituțională, deoarece Briand a avut majoritate Alții dimpotrivă acuză guvernul, că este identic cu guvernul Briand.

La fine a răspuns premierul Monis promițând că va realiza reforma electorală în spiritul proiectului elaborat de comisia Camerei, că va reprimi pe funcționarii dimiși. La fine a accentuat apoi, că guvernul lui este reprezentantul laicizării învățământului și a respins acuza neîntemeiată cu împrumutul programului lui Briand.

Deputatul radical propune votul de încredere față de guvern, care se primește cu 309 voturi contra 114.

Guvernul s'a prezentat apoi și în senat, unde a cetit programul în numele guvernului ministrul de justiție Perrier.

Programul a fost primit ca și în Senat. Joi se va dezbate în Senat o interpelație asupra politicii externe a guvernului.

Răscoala din Arabia și guvernul turcesc

Între multele dificultăți, cu cari are de-a lupta guvernul junilor turci e și potolirea răscoalei din Arabia, în provincia ei cea mai fertilă: Yemen. Starea revoluționară în această parte a Arabiei „fericite” se perpetuază de vre-o 40 de ani încoace. Încă de pe vremea lui Abdul-Oziz se zicea, că Yemenul va fi mormântul Turciei. Profetia aceasta nu e departe ca să se îndeplinească, cel puțin în parte, dacă armele Turciei nu vor fi victorioase. Influența engleză contribuie mult, pentru că ordinea nu să se restabilească în Arabia, fie prin agitațiuni politice, fie prin contrabandă de arme. Din fericire știrile din urmă, cele cari ajung până la data de 1 Martie st. n. spun că trupele turcești, cari se aflau în marș spre Menaha, ar fi învins pe rebelii cari se fortificară între Hodeidah și Mehaha.

E important că cu ocazia aceasta trupele turcești au ocupat două puncte de cea mai mare importanță strategică pentru viitoare operațiuni militare: Hodeida și Aras. Acum rebelii sunt amenințați din două părți.

Cetele răsvrățiților fiind risipite, forțele armatei turcești au acum posibilitatea să înainteze direct spre Sana, ce e o cetate împresurată de rebeli. Pentru a da o lovitură decisivă, guvernul turc va fi nevoit însă să mai trimeată încă noi trupe. De fapt, după cum anunță un ziar francez guvernul otoman a și trimis, zilele aceste 8 tunuri-revolver din portul Saloncului.

Cu toate succesele incontestabile atât pe terenul militar, cât și pe cel diplomatic, totuși guvernul turc are de luptat cu piedecile ce i-se pun din partea inamicilor săi, cari se uită cu ochii pizmași la consolidarea Turciei.

De altă parte, afară de Franța caută Anglia cu Italia, să facă dificultăți Turciei în Tripolitania a ține piept la atâtea fronturi, e o problemă grea chiar și pentru un stat mai puternic decât Turcia. Iată pentru ce Turcia trebuie să termine repede cu Arabii.

Linia ferată Dunărea-Adriatică

Comisiunea tehnică pentru studierea traseului căii ferate Dunărea-Adriatică și-a terminat lucrările.

Linia nu va fi legată cu nici una dintre cele existente turcești, pentru ca să poată rămânea numai otomană.

S'a acceptat traseul Scopie-Debra-Taaz-Medua, fiind mai scurt cu 50 de km. de cât cele propuse.

Proiectul depus de comisiune este aprobat de statul major general al Turciei, care se împotrivesc foarte mult traseurilor propuse de celelalte state, precum și la facerea altor linii ferate în nordul Albaniei.

Compania orientală pentru exploatarea căilor ferate, se opune traseului aprobat de statul major și amenință, că dacă nu se va accepta vechiul traseu, nu va primi în exploatare noua linie. Guvernul însă a răspuns, că în asemenea caz exploatarea va fi concedată altei țări.

Ultime știri

Reuniunea română de cântări și muzică din Reșița-montană își va ține *adunarea generală ordinară* Duminecă în 12 Martie st. n. la 3 ore d. a. în localitățile „Casinei române”. Obiectele: 1. Raportul general despre activitatea reuniunii în anul 1910. 2. Raportul cassierului, arhivarului și al dirigentului. 3. Alegerea funcționarilor și restaurarea comitetului. 4. Statorirea bugetului pro 1911. 5. Propunerea membrilor noi. 6. Propuneri. 7. Alegerea comisiei verificatoare de protocol. Din ședința comitetului, ținută la 26/II 1911. Eugen Crenian, vpreședinte. Petru Bandu secretar.

Moarte dintr'o măsea. Teodor Floruș din Lugoș a alergat la Șilindia din comitatul Aradului la un anumit Belner Sádor, ca să-i tragă o măsea. „*Renumitul*” medic a tras cu atâta putere încât a rupt toată falca nefericitului Floruș, care a și murit. Belner a fost deținut.

Bradul cere judecatorie de ocol. Ministrul de justiție Székely Ferenc a primit azi în audiență o deputație dela Brad condusă de deputatul d. Vasile Dămian. Deputațiunea a cerut pe seama comunei Brad judecatorie de ocol. Răspunzând ministrul a declarat, că cu intrarea în vigoare a noului cod penal civil de fapt intenționează înființarea mai multor judecătorii de ocol și poate o să țină cont de rugarea Brădenilor, deși este un obstacol greu de învins, e împrejurarea, că comuna nu dispune de banii necesari pentru ridicarea edificiului acestei judecătorii de ocol.

Procesul Haverda. Corespondentul nostru din Budapesta ne telefonează următoarele: Azi Curtea de Casație a început desbaterea cererii de nulitate a Mariei Haverda și soții în contra sentinței Curții cu jurați din Bupadesta. Curtea cu jurați osândise adică pe Maria Haverda la 12 ani, pe Aladár Jánossy la 10 ani iar pe Antoniu Vojtha la 8 ani temniță. Apărătorii osândiților cer revizuirea procesului, deoarece, zic ei, tribunalul a comis multe iregularități.

La această desbatere osândiții au fost apărați: Haverda prin dr. Edvi Illés K. și Balassa A., Jánossy prin dr. Szeghő G., iar Voltha prin dr. Gál J.

După deschiderea pertractării raportorul Vajkó P. și-a început cetirea referadei, care cuprinde întreaga istoria crimei, face cunoscute procesele verbale alor trei curți cu jurați, și în sfârșit amintește cererile de nulitate.

Sentința încă nu s'a adus.

Fallières nu merge la Roma. Din cercuri bine informate se anunță, că președintele republicii franceze Fallières a abzis în mod definitiv de o călătorie la Roma cu prilejul serbărilor. Despre aceasta a avizat și Quirinalul.

Încă un Crippen. Comerciantul foarte avut Pilling, din Manchester este deținut, acuzat fiind, că și-a otrăvit nevasta. D-na Pilling era deja înmormântată de mult, când autoritățile fură avizate prin o scrisoare anonimă de aceasta crimă. S'a ordonat exhumarea cadavrului. Pilling a declarat că e nevinovat. Cercetarea urmează.

O partidă de șach de 37 ore. În clubul șachiștilor din cafeneaua „Jubileumscăfé” din Viena s'a întâmplat Sâmbătă un eveniment, care este fără păreche în lumea șachiștilor. Anume, Contele Orsini și Tennebaum s'a pus Sâmbătă după amezai la o partidă de șach, pe care au isprăvit-o abia Luni la 4 ore dimineața. Partida a durat fără întrerupere 37 ore și numai Duminecă la 7 ore seara s'a ținut pauză de o oră. Sub decursul celui alt timp, jucătorii nu și-au ridicat ochii de pe șach, afară doar, când consumau cafea. La 4 ore Luni dimineața, a dat Tennebaum contelui „matt”.

La jucători nu s'au văzut urmele oboselei.

300.000 franci oferiți lui Briand pentru o serie de conferințe. Fostul prim-ministru Briand, a primit dela un impresar o ofertă de 300.000 franci, pentru o serie de 75 conferințe, atât în Europa cât și în America.

Briand încă n'a dat un răspuns definitiv.

Lupta contra racului. Societatea austriacă contra racului și-a ținut în sala festivă a Universității adunarea sa de deschidere. Regele a fost reprezentat prin arhiducele Leopold Salvator. Au asistat apoi prințul Rainer, ministrul de instrucție publică, președintele Academiei de științe și alții. După cuvântarea rectorului Universității și a profesorului Eiselsberg a luat cuvântul arhiducele Salvator, exprimând bucuria și interesul Domnitorului față de acțiunea societății, căreia îi doarește succese. La sfârșit a ținut profesorul Frankl despre problema boalei de rac o prelegere.

Limba universală. Cu prilejul ședinței Comitetului internațional pentru propagarea ideii limbii universale din Bern, profesorul Ostwald a ținut o conferință tratând însemnătatea limbii universale sub titlul: „Comunicațiune și limbă”.

Starea limbilor naționale o aseamănă foarte nimerit cu situația încurcată ce s'ar produce, dacă fiecare țară ar avea șinele cu o distanță deosebită. Câtă energie și timp ar fi să pierdem cu trecerile necontentite dintr'un tren în celalalt, cu descărcarea și încărcarea mărfurilor etc. Azi cine voiește să comunice cu alte națiuni e silit să nvețe limba respectivă. O greutate asta întocmai ca și când fieștecare abonat la telefon ar avea sârmele lui speciale legate iarăși cu fieștecare aparat telefonic particular. Cu cât e mai practic telefonul, având un centru, care cu o simplă încopciare descurcă comunicația orașului, ba chiar a țării întregi. Acelaș scop e menită să-l servească limba auxiliară universală. Bine înțeles limba aceasta comună nu o se suprimă limbile naționale particulare. Nu! atât numai, c'o se servească, ca un mijloc simplu și practic de contact cu membrii altor neamuri. O limbă simplă, cum trebuie să fie una universală, nici nu poate înlocui limbile naționale în ce privește poezia, literatura, etc., ar fi pur și simplu un mijloc de contact comercial, ar satisface în general trebuințelor practice.

În școlile germane 50% din timp să risipește pe studiul limbilor străine, deși majoritatea covârșitoare nu le studiază din plăcere, ci pentru a-și însuși un mijloc de comunicație. Spre acest scop fără îndoială cea mai potrivită ar fi o limbă ușoară universală. Considerând această necesitate imperioasă și știind, că nici o limbă existentă nu poate satisface acestor exigențe, una pentru că sunt toate prea complicate, iar pe de altă parte mândria și gelosia națiunilor derivate nici când nu ar adopta o limbă streină existentă; de un timp încoace s'au făcut mai multe încercări până acum fără rezultat, de a introduce limbi artificiale. Astfel de întreprinderi au fost, să amintim numai cele două mai însemnate: limba comercială internațională *volapük*, compusă de păstorul elvețian Schleyer la 1881 și cea *esperanto* inventată de dr. Zamenhof la 1887, mult mai ingenioasă și mai simplă, decât pasăreașca *volapük*. Aceasta din urmă e o limbă foarte potrivită pentru a se folosi în contactul internațional și tocmai din acest punct de vedere pornind putem afirma — încheie celebrul profesor — că este cel puțin de așa mare importanță ca cele mai mari invenții tehnice.

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL”.

MAMA

— de Ernst Zahn —

Traducere liberă, autorizată, de dr. Horia Petra-Petrescu
(Reproducerea interzisă de autor)

(5) — Urmare —

Ochii Balbinei îl urmăresc, măsurându-i toate mișcărilor, până ce dispăre. Și pe când i-se uită în urmă, crește tot mai mult simțământul, care s'a urnit mai înainte, în pieptul ei, când era în odaie: Nu, băiete, nu, nu vreau să te prierd! Ești al meu! Simțul ăsta, al dreptului ei asupra copilului, crește cu putere și-și află culmea într'alt simțământ. Ciudat ar ti să nu mai fiu stăpână peste tine. Peste tine, da, tu de acolea! Mai am și eu o vorbă de spus, dacă vrei să te strici!

IV.

Nu-i zid, fie el cât de gros, care să înfrunte birfeala. E greu să spui cine a dus vorba în lume din casa lui Andermatt, dar știu toți din Steg, că Tobias și Balbina trăiesc în ceartă cu fiul lor, care s'a întors. Firește! Zic țărani. Cum pot să trăiască oameni cinstiți ca ei în pace cu așa unu! Cu așa unu! Cum s'au lăjit poveștile despre cea-tă, așa s'au răspândit și celelalte: că a dus-o cam hai-hui Gheorghe prin America aia! că s'ar fi ținut după toate femeile! că nu dedeau prietenii lui nici o ceapă degerată pe el. Asta mai cu

samă trebuie să fi fost adevărat, fiindcă e băttor la ochi cum nu mai vreau să știe nimic de el ceilalți americani, din ziua, în care au venit în sat și de când le-a plătit Gheorghe în birt, de bun-sosît, și cum nu-și bate nici el capul cu ei.

Birfeala, care s'a pornit odată în Steg, prinde puteri nouă. Sătenii au ochi ascuțiți, când își dau aiere de indignare morală. Se vorbește când de o femeie, când de alta, că-i dă tircoale Gheorghe. Povestesc mai cu samă de o vădană tină, care ține o crăsmă, că ar fi nebună după flăcău. Și mai adăogau ei: se pricepe ăla cu femeile! După câteva zile își vorbeau din gură 'n gură prin sat: Acum s'a legat de biata Tereza Aschwanden, de fata tină. Dumnezeu știe unde o va aduce pe biata orfană, cum e el de ticălos.

Ce se șoptește din ureche în ureche ajunge și în casa lui Andermatt, dar nu pricinuește vâcărelile și larma cum ar dori-o oamenii fără de inimă. Tobias și nevastă-sa sunt oameni prea pacinici în fundul sufletului lor, decât să se aprindă și să se tânguiască în fiecare zi. Năcazul și mânia lor le înghit ei, bieții, cum pot, fiecare în felul său. Tobias e abătut din ziua, în care a simțit puterea covârșitoare a fiului său; nu e frica, care-l îndeamnă să meargă din calea lui Gheorghe, unde numai poate, e mai mult un fel de rușine grozavă de neputința, în care e silit să trăiască, el, care ar trebui să aibă putere asupra celui alt, ca tată. Rușinea asta-l roade vădit și Balbina o știe asta. El nu mai mănâncă ca alte dăți, se întoarce târziu dela lucru, pleacă des de dimineața, numai ca să iasă

din casă și se culcă seara de vreme ca nici când altădată, ca să nu trebuiască — să stea laolaltă cu Gheorghe. Balbina poartă năcazul altfel, se arată în fața băiatului hotărât și e față de el mai scumpă la vorbă. Dacă nu vine Gheorghe la timp la masă, o găsește curățată și de roștește vreodată o dorință ori de lasă să cadă o vorbă despre mersul lucrului, ridică mama capul și se uită la el. „Cine are de vorbit la noi trebuie să se poarte mai bine”. O spune de tot liniștită, ca în treacăt, dar zace ceva amenințător în cuvintele ei, ca în murmurul îndepărtat a unei furtuni ce s'a deslănțuit după nește munți. La început aruncă și el vorbe bătărene în dreapta și în stânga. În fața tatălui și a Lenei se plânge, blăstămând mereu, cum e privit în casă. Când e mama de față ia necazul lui altă formă: ceva năbușit și îndârjit, nu îndrăznește să se arate, Dumnezeu știe de ce, în lumina zilei. Poate că dă cu socoteală puțințel de ce se petrece în mamă-sa, cum luptă și clocotește în sufletul ei, fără ca să dea de gol fața ei palidă ori privirea ei ceva din toate astea. Poate că are un simțământ palid, cum crește iubirea față de el și nădejdea în el în sufletul mamei, noapte de noapte, de mii de legături tari, pentru că să se rupă cu fiecare dimineață, din nou, făcându-i viața un chin din iaduri.

Totuși, trebuie să fi luat și Balbina, cu timpul, o înfățișare, care bate la ochi celorlalți oameni; fiindcă sătenii se uită după ea, când trece pe uliță, se miră și nu știu, ce au băgat de samă la ea și-și șoptesc numai în urechi: „Se vede,

Două cazuri de vărsat negru în Austria. Din Laibach, Carintia se anunță, că printre lucrătoarele unei fabrici de țesut din localitate s'au constatat două cazuri de vărsat negru.

Boala a fost probabil adusă cu materia primă ce fabrica și-o procură din India.

O delapidare de peste 3 milioane. Din Constantinopol se anunță, că după ziare, delapidările constatate la o fabrică de fesuri pentru armată, s'ar urca la suma de 130.000 lire turcești (3.151.000 lei).

Consiliul de războiu a hotărât, ca această daună trebuie să fie plătită din averea lui Rıza Pașa, ministrul de războiu sub vechiul regim.

30 milioane pentru învățământul la sate. Din Sofia se anunță, că ministrul cultelor va cere Sobraniei un credit extraordinar de 30 milioane, pentru construire de școli în toate comunele rurale.

BIBLIOGRAFII.

—x—

A apărut: „Căminul nostru“. Anul I, Nr. 15, revistă săptămânală, cu un bogat sumar.

„Neamul românesc literar“. (Anul III, Nr. 7) cu următorul sumariu: N. Iorga: Semne de întărire a unității culturale. — Mihnea Olmazu: Pelișandu (poesie). — M. Vlad: Mihai Viteazul (schită de poem dramatic). — N. Matdescu: Povestea cu odoarele cerului: Soarele, luna și stelele. — A. A. Naum: Vedenie, poezie. — Iorgu G. Toma: Capela din pădure, (poesie).

Abonamentul în țară: Pe an 5 lei. Pe șase luni 3 lei. Abonamentul în străinătate: Pe un an 7 lei. Pe șase luni 4 lei. Redacția și administrația: Vălenii-de-munte (județul Prahova).

*

La librăria diecezană să capătă:

Albumul armatei române 27 tablouri frumos lucrate în mai multe culori în mărime de 42/52 Cor. 15.—

Album. Amintiri din România, cu ocaziunea jubileului de 40 ani de Domnie a M. S. Regelui Carol I. în 18 tablouri colorate . . . Cor. 3.—

Album, Amintiri din Războiul independenței 1877—1878 . . . Cor. 2-50

POȘTA REDACȚIEI

Nițu P. S. Se va publica.

că-și are năcazurile ei Balbina.“ De are de lucru ceva în sat și umblă în hainele ei de toate zilele de lucru prin grădina ori de merge, ori iese din biserică, în hainele ei negre, cu cărpa de dantele pe cap, se uită la ea cei din Steg. Mai cu samă, când merge la biserică. Balbina intră acum mai încovoiat și tot e lungă destul. Cartea de rugăciuni, întrebuițată, o ține strâns în brațul stâng. Fața ei galbenă cu nasul pronunțat, apare din cărpa ei aproape ca o față palidă de călugăr dintr'o glugă călugărească, neagră. Dacă îi dă cineva binețe, multămește, la stânga, la dreapta, liniștită, cu glas tare, „Bună ziua“, ori mai adaogă și numele celui pe care-l salută: „Bună ziua — Babesepp“. În sat vorbesc de ea cu mare cinste. „A fost totdeauna o femeie în toată puterea cuvintului“, își zic oamenii, povestesc, cum a muncit, când a fost tinăra, din greu, cu tatăl ei cum trecea munții pe vremea grea furtunoasă și cum era cunoscută în urma curajului ei, mai povestesc apoi de Anton, de fiul ei mort, că era leit mamă-sa și se minunează, că cel mai tinăr, Gheorghe, a putut să apuce pe căi piezișe. „America și emigrarea nu e bună pentru toți“, zice câte unul.

Intr'aceea trăiește Gheorghe așa mai departe. Tobias aude, că a depus o sumă de bani la casa de păstrare și că-și aduce de acolo ce-i trebuie, de câte ori are lipsă. Odată intră bătrânul mai vesel ca alte dăți la Balbina în bucătărie.

„Gheorghe povestește că are să plece“, zice el. A auzit-o în sat. Și fără să vrea suspină de două ori ușurat.

ECONOMIE.

Bursa de mărfuri și efecte din Budapesta.

7 Martie 1911.

Prețul cerealelor după 100 kgr. a fost următorul

Grâu nou	
De Tisa — — — —	23:85—24:20
Din comitatul Albei — — — —	23:20—24:—
De Pesta — — — —	23:30—24:10
Bănățanesc — — — —	23:20—23:35
De Bacica — — — —	22:45—24:05
Secară de calitate I. — — — —	16:20—16:30
Orzul de nutreț, calitate I. — — — —	16:50—17:—
Ovăș de calitate I. — — — —	17:60—18:—
Cucuruz — — — —	11:50—11:90

Redactor responsabil: Atanasiu Hălmăgian.

Un candidat de avocat

cu praxă află aplicare dela 1 Aprilie a. c. în cancelaria subscrișului.

Dr. LAURENȚIU POP
Advocat în Arad.

Incepând din 15/III. a. c. află aplicare în cancelaria subscrișului

un candidat de avocat

cu praxă, pe lângă condiții favorabile.

Dr. Iuliu Morariu,
advocat.
M.-Uioara. (Marosujvár).

Cele mai noi susceperi de

plăci pentru gramofon:

Hulló falevél

din „Czigányszerelem“ și din
□□ „Balkáni herczegnő“ □□

se capătă la

Koch Dániel

Arad, str. Deák-Ferencz.

Vis-à-vis de hotelul „Crucea albă“.

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,
aur, argint sdrobot și bijuterii.

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.

Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel
mai mare din Arad. Cea mai ieftină
sursă de cumpărat. Telefon 438.

Frații Fischer

fabricanți de pânză de sârmă, de
impletătură pentru gard, de site
și de saltele de sârmă

Arad, str. József főherceg nr. 8.
Fabrica: str. Kossuth nr. 45. Telefon 557.

Recomandă în atențiunea binevoitoare
Onor. public magazinul său bine asortat
cu tot felul de obiecte de specialitate
cu prețuri afară de orice concurență.

Preț-curent la dorință să trimită gratuit.

— „Frumos de tot, să te bucuri de timpul, când îți pierzi singurul tău copil“, adaogă Balbina cu amărăciune.

De atunci așteaptă amândoi să-și înapătuască Gheorghe promisiunea și să plece din nou, ating cu privirile fața lui palidă, întrebându-se dacă nu va zice odată: „Ei, mă duc“. Cu ei deodată așteaptă și Lena. Nu bagă nimenea în samă; dar fetița ieșită abea din anii copilăriei așteaptă cu mai mare frică decât toți, numai, că nu îndrăznește să spună nimic, fiindcă nu poate să înțeleagă în nevinovăția ei, că Gheorghe, fratele tatălui e mort, e un om rău. Și totuși i-e frică, i-e atât de frică, încât aude bătăile inimii ei până la gât, când se duce noaptea în odaia ei, care e într'acelaș rând cu a lui Gheorghe și când închide de două ori ușa, îndată ce a intrat înlăuntru. Frica ei crește pe zi ce merge, o face să trâmure și să înghețe. Când a ajuns frica mai tare, nu o mai lasă din ghiarele ei. Nu poate să o spună nici bunicului, nici bunicei, — are însă un prieten. Nu e prietenul vre-unul cum îl au fetele cele mari, ori chiar și cele de o vârstă cu ea, cari se lasă sărutate și vorbesc de măritiș; e Petru Indergand, băiatul vecinului, pe care-l cunoaște din anul dintâi de școală și care-i e ca un frate.

Petru obicinuieste de câțva timp să treacă drumul în câte o Duminică ori sârbătoare, să se așeze în odaia bunicilor ei sau afară, pe banca de lângă ușa casei și să povestească una-alta cu ea. E un băiat cinstit și liniștit, de optsprezece ani; Balbinei îi place, că vine. Ce se leagă de

vreme, ține strâns, zice ea și viața, pe care i-o poate da tinărul Indergand Lenei, în viitor e viața cea mai bună, pe care o poate aștepta ea.

Intr'o seară, nu mult după ce s'a întunecat, a venit Petru din nou la ei, după ce nu fusese în timpul din urmă — poate din cauza lui Gheorghe. A vorbit cu Tobias și cu Balbina despre vreme, de lucrul câmpului și al casei și de-alte lucruri de astea, de toate zilele și în sfârșit le-a spus bătrânilor, că într'o seară atât de frumoasă e mult mai bine să stai pe banca de dinaintea casei, decât în odaia înăbușitoare.

— „Pentru tinerețe, vezi bine“, zice Balbina.

Petru și Lena se ridică la vorbele astea și se așează înaintea casei, pe banca.

O noapte minunată, dupăcum spusese el. Cerul se ridică într'o boltitură largă, neagră, peste Fellberg-ul plin de brazi frumoși, spre care își îndreaptă banca privirile. Incheieturile puternice ale muntelui ies tare la iveală sub boltitura netedă a cerului.

Pe cer e o lună atât de albă, de strălucitoare și de plină, încât nu se vede de jur împrejur, până departe, nici o stea, fiind copleșită de luciarea ei. O curăție mare zace pe fața lunii, care se vede lămurit cum se desprinde, cu marginile ei, de pe bolta cerească și aceeași curăție și liniște se răsfrânge și în lumina, pe care și-o revarsă luna peste cărarea și grădina casei Andermatt.

(Va urma)

Cancelarie administrativă și birou de informațiuni în Budapesta.

Procur și dau informațiuni în afaceri procesuale, școlare, bisericesti și comerciale, intervin la referenții dela Curie, din ministerii și dela toate oficiile publice din capitală, dau îndrumări în afaceri administrative, procur tot felul de documente, atestate și mașe, esoperez și urgitez **concesiunii și dispensațiuni la căsătorii**, licențe de birt și pentru trafici, mijlocesc **ajutor de stat la cumpărări la islase și pășuni**, pe baza legii din 1908 art. 43. Mijlocesc **impăcăcuiri procesuale și în afaceri concursuale**, apoi cumpărări, vânzări și exarândări de bunuri, păduri, teritorii de vânat și în deosebi articlul tehnici, rechisite economice precum: mașini de îmblățit, de arat, de scos butucii, de scris, de cusut și casse de fer incombustibile, diferite motoare pentru mori și uloiniți. Mijlocesc pentru oficianți **împrumuturi personale**, pentru țărani, proprietari de pământ, comune și comunități **împrumuturi ieftine**, simple **hipotecare și amortisaționale calculate cu 4 $\frac{1}{2}$ procente la sută și 1 procent amortizare din capital**; câștig reescompt pentru bănci, eșeptuesc tot felul de comande comerciale, mărfuri, seminte de primăvară pentru grădinari și economi, apoi comande la bursă, hârtii de valoare.

Observ, că cumpărările mașinelor și motoarelor le mijlocesc astfel, că partea contractuală o controlez eu, iar cea tehnică va fi controlată de un tânăr român, absolvent la politehnică, care totodată este expertul meu la astfel de cumpărări, decl ferți-vă de agenții din provincie, cari prin mijlocirea lor numai procese, însă nu marfa dorită vă câștigă.

Taxele vor fi moderate și serviciul prompt, însă rog o anticipație de **cinci coroane**, cu care sumă să achită corespondența, urgențele, comanda și informațiunile mai simple. — Rog la întreprinderea mea sprijinul on. public român și înosebi a colegilor mei.

Cu stimă:

Dr. Constantin Manea,
advocat diplomat.

VIII. Aggteleki-u. 10., I. 7. Telefon 171-27.

Mare asortiment de ghete de bal

in culoarea aurului, din atlas
albastru și trandafriu, din
piele de lack și chevreaux

I a
Weinberger János

cel mai distins magazin de ghete.

ARAD, Andrassy-tér nr. 20.

25 (11)

Singurul compactor român!

Am onoare a aduce la cunoștința on. public român din Arad și provincie, că am arangiat din nou atelierul meu cu cele mai

moderne mașini și material
 privitor la această branșe,

precum execut cu diligență și pe lângă cele mai moderate prețuri: **decorații pentru cărți bisericesti, albumuri pentru fotografii, note și gramatom, panglice la cununi funebreale și tot felul de lucrări atingătoare de această branșe.**

Bazându-mă pe sprijinul on. public român, sperând că mă vor cerceta și încuragiă cu comanda am rămas cu deosebită stimă:

::: IUSTIN ARDELEAN, compactor :::
ARAD, strada Weitzer János Nr. 13 vis-à-vis de poștă.

La administrația ziarului

„Românul“

se primesc anunțuri cu prețurile
cele mai moderate.

La
**Librăria die-
cezană, Arad**

se capătă

MINEILE

pe 12 luni, în 12 vol.
legate în pele cu cop-
cii, 1 vol. 14.50, toate
volumele Coroane 172.

**TIPOGRAFIA
DIECEZANĂ**

ARAD, STR. BATTYÁNYI 2.

Asortată fiind cu cel mai variu și mai modern material pentru lucrări ce ating arta tipografică, se recomandă a execută tot felul de tipărituri ca : Documente, liste de escompt percepțiuni și eroğațiuni, învitări pentru petreceri.